

DĂȚINA

Serie nouă, anul 5, nr. 60, aprilie 2019

www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța

Cuprins

03	16	28
Editorial - Lumina credinței, bucuria Învierii	Procesiunea de Vinerea mare se făcea ca la Ierusalim...	Concurs Național de Dans modern și tradițional „Împreună pentru viitor”
04	21	29
„Nichita, poetul din viitor”	Amintiri de odinioară La batoză	Români de valoare Elena Alistar, simbol al femeii basarabene
05	24	31
Teodor Burada la Iași	La sărbătoarea teatrului	Etic versus estetic în fotografia online
10	26	35
Din satele dobrogene de altădată În pridvorul veșniciei	Obiceiuri și tradiții de pretutindeni Sărbătoarea mozaică de Purim	S-a întâmplat în aprilie
12	27	
Spirala și balaurul	Proiect cultural educativ „Themis, drumul către eternitate”	
14		
Obiceiuri de pe la noi Prier cel cu dinți de fier		

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ȚIGMEANU

REDACTOR ȘEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUȘAN

REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, OANA ELENA POPESCU

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL

Tehnoredactor: Gabriel VOICU

Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”

Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina

Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartaga@yahoo.com

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța

Bd. Tomis nr. 110

Tel./Fax: 0241 61 92 93

E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Brătianu nr. 68

Tel: 0241 61 88 42

E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Lumina credinței, bucuria Învierii

Aurelia LĂPUȘAN

Sărbătorile creștine poartă în ele căldură după cât de multă solemnitate le acordăm, după cât de lungă este perioada de pregătire sufletească, după cum este sufletul nostru de luminat și deschis, după cât de multă este credința cu care trăim. Paștele, spun teologii, reprezintă un moment crucial în toată învățătura creștină: învierea lui Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, după ce s-a jertfit pe cruce. După Sfântul Apostol Pavel dacă Hristos nu ar fi înviat, atunci credința noastră ar fi în zadar. De aceea Învierea Domnului este cel mai important praznic al creștinilor de pretutindeni.

Lingviștii consideră cuvântul "Paști" provenind în limba română din forma bizantino-latină Pastihae a cuvântului de origine ebraică Pasah („a trecut”), poate moștenit de evrei de la egipteni. Evreii numesc Pesah (Paște) — sărbătoarea libertății sau a azimilor, — sărbătoarea lor anuală în amintirea evenimentelor relatate în biblie ale trecerii prin Marea Roșie și a eliberării lor din robia Egiptului care coincide cu prima lună plină de după echinocțiul de primăvară. Paștele este, deci, cea mai veche și importantă sărbătoare a creștinătății, care a adus omenirii speranța mântuirii și a vieții veșnice, prin sacrificiul lui Iisus Hristos, Învierea fiind, după cum spunea părintele Arsenie Boca, singura minune care se arată tuturor, credincioși și necredincioși.

Sfânta Scriptură a Noului Testament ne învață că Iisus Hristos, înainte de a pătimi, a prezis de mai multe ori că va fi răstignit, dar a treia zi va învia. De teama aceasta, iudeii au pus soldați de pază la mormântul lui Iisus Hristos. Totuși, minunea s-a întâmplat. După intrarea solemnă în Ierusalim, Mântuitorul a fost judecat și răstignit, a murit pe cruce și a fost pus în mormânt, iar după trei zile a înviat din morți ca un biruitor.

La Cina cea de Taină, în noaptea când a fost trădat de unul dintre apostoli, Iuda Iscarioteanul, înainte de a fi prins și arestat, Iisus a instituit sărbătoarea Paștelui nou testamental, după porunca ce l-a fost dată de Dumnezeu.

Rege încoronat cu spini, rege al cărui tron era o Cruce, părăsit de ai săi, păzit sub grea și rece lespede de piatră, Hristos a izbândit cea mai strălucită biruință ce s-a văzut vreodată: biruința asupra morții și asupra răutății omenești.

Cu acest mesaj de speranță, cu puterea de a învinge prin credință, cu inima jertfită de iubire, cu gând bun și faptă creștină să primim Învierea, Lumina, Bucuria. La sărbătoarea pascală participă din plin întreaga natură, într-o explozie de viață, verde, promisiune de rod.

Să ne lăsăm prinși în această purificatoare bucurie a Nașterii!
Să credem și să sperăm.

„Nichita, poetul din viitor”

Ana Maria ȘTEFAN

Filiala UAPR Constanța 1 a organizat vernisajul „Nichita, poetul din viitor”, sâmbătă, 30 martie 2019, în galeria de artă a Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța.

Expoziția este un omagiu adus lui Nichita Stănescu (1933-1983), marele poet al neo-modernismului românesc, “poetul necuvintelor”, de la a cărui naștere s-au împlinit anul acesta, la 31 martie, 86 de ani. Artiștii expozanți celebrează astfel prin linie, culoare și volum geniul poetului dispărut prematur, în a cărui operă abundă vizualitatea, prin imagini construite din cuvinte, metafore de mare plasticitate.

Prieten al confrăților scriitori – între care sârbul Adam Puslojić, care i-a tradus numeroase poeme; al artiștilor vizuali – precum Mircea Dumitrescu, care i-a ilustrat poeziile și chiar i le-a gravat pe unele în lemn, sau Vladimir Zamfirescu; al actorilor, care i-au recitat versurile, Nichita a fost pentru toți un model inspirațional. Este o legendă încă vie în memoria celor care l-au cunoscut sau i-au citit opera.

De altfel, titlul expoziției este inspirat chiar de o confesiune a unuia dintre prietenii săi, actorul Ion Caramitru, care aprecia

într-un interviu filmat că Nichita “a contribuit fundamental la modificarea limbii literare” și este “poetul secolului următor”. La rândul său, criticul literar Nicolae Breban declara: “Nichita este unul dintre cei mai mari poeți europeni de după război. (...) El este, alături de Eminescu și de Blaga, al treilea poet care a tentat conceptul abstractului în poezie, a tentat latura metafizică a existenței și a intelectului uman”.

Au prezentat Florentin Sîrbu, curatorul expoziției, criticul de artă Eduard Andrei și Mariana Constantinescu, în calitate de organizator.

Teodor Burada la Iași

Aurelia LĂPUȘAN

Iași, aprilie 2019. Jubileul împlinirii a 190 de ani de presă în spațiul de limbă română (1829-2019), o reuniune științifică de ținută sub semnul de autoritate al Universității "Alexandru Ioan Cuza" și al Asociației Române de Istorie a Presei, având ca partener Primăria Iași. Este contextul organizatoric al celei de-a XII-a ediții a Congresului anual de istorie a presei, obiectivul principal al acestei organizații profesionale binecunoscute și recunoscute, ARIP, care grupează 120 de membri, cercetători ai presei românești în evoluția ei, oricare le este orientarea profesională: istorici, cadre didactice, bibliotecari, arhiviști, publiciști.

Adăugăm la această tematică susținută generos la Iași și aniversarea a 140 de ani de presă românească în Dobrogea, marcând astfel nașterea primei publicații, *Steaua Dobrogei*, 22 iunie 1879, Tulcea.

Filiala Dobrogea a Asociației a fost numeroasă, participând cu lucrări de interes și noutate. Centrul cultural județean "Teodor Burada", Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Universitățile Ovidius și Șaguna au susținut – prin participanții la lucrări – contribuția presei dobrogene la cultura și civilizația românească.

În deschiderea lucrărilor congresului a fost decernat Premiul național de jurnalism "Sever Cărpinișan" profesorului universitar **Liviu Antonesei** pentru întreaga activitate publicistică. Laudatio i-a fost prezentat de prof.univ.dr. **Laurențiu Șoitu**. Menționăm că același onorant premiu care poartă numele constănțeanului Sever Cărpinișan, primul jurnalist român cu diplomă la Sorbona, a mai fost acordat în alte ediții publiciștilor dobrogeni **Marian Moșneagu** și **Sînziana Ionescu**. El a fost lansat în anul 2011 la Congresul ARIP de la Constanța și se oferă anual unei personalități din domeniul presei.

Cu același prilej a fost lansat și premiul "Maria Danilov" în memoria unui membru al Asociației Române de Istorie a Presei decedat de puțin timp, reputată cercetătoare a presei basarabene, autoare a unor cărți de referință, o militantă neobosită pentru păstrarea valorilor românești de dincolo de Prut. Revista *Datina* a beneficiat de-a lungul timpului de mai multe colaborări semnate **Maria Danilov**.

Din partea Centrului cultural județean Constanța "Teodor Burada" au fost înmânate conducerii Universității Al.I.Cuza placheta din bronz a etnografului moldovean Teodor Burada împreună cu ediția anastatică de lux a cărții sale *O călătorie în Dobrogea* și o lucrare plastică semnată Florin Sîrbu. La standul de cărți au fost prezentate mai multe titluri de cărți din edițiile anastatice realizate la Centrul cultural Burada, dar și revista *Datina*, publicul prezentând un mare interes pentru această recuperare a patrimoniului de carte veche dobrogeană.

Au primit Diploma aniversară Dobrogea 140 a Centrului cultural "Teodor Burada" conf.univ. dr.**Cătălin Negoită**, președintele Asociației române de istorie a presei, și prof.univ. dr.**Laurențiu Șoitu** de la Universitatea "Al.I.Cuza" Iași.

Completând aceste gesturi de promovare a Dobrogei și a instituțiilor sale, în același cadru, **Sorin Colesniuc**, managerul Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța, a înmănat gazdelor plachete aniversare și a lansat volumul colectiv pe care l-a coordonat, *Marea Unire de la Marea Neagră*, o lucrare de referință dedicată centenarului Marii Uniri și celor 140 de ani de la revenirea Dobrogei acasă.

În deschiderea lucrărilor congresului au conferențiat: academician prof.univ.dr. **Alexandru Zub** despre Presa românească și discursul regenerativ în epoca modernă, prof.univ.dr. **Laurențiu Șoitu**, despre Retorica audiovizuală. Reguli uitate, și prof. univ.dr. **Daniel Condurache**, Despre cum a devenit presa (studentească) istorie.

Într-o simplă înșiruire a lucrărilor prezentate de dobrogeni la Congresul de la Iași, care vor fi publicate în volum colectiv transcriem: **Aurelia Lăpușan**, *Farul Constanței*, o perspectivă jurnalistică asupra primilor ani de viață românească în Dobrogea. Studiu monografic, **Sorin Marcel Colesniuc** și **Delia Roxana Cornea**, Preocupări de revigorare a unor tradiții publicistice dobrogene – Revista *Analele Dobrogei* ieri și astăzi, **Maria Pariza**, Contribuțiile unor personalități de sorginte aromână – la începuturile vieții publicistice românești, **Delia Roxana Cornea**, Ecouri ale presei românești de exil: revista B.I.R.E. și lupta anticomunistă oglindită în

paginile sale, **Enache Tușa**, Relația dintre puterea politică și presă în contextul stărilor excepționale instituite după 1919, **Traian Brățianu**, Presa dobrogeană a minorităților etnice, **Costin Scurtu**, Presa despre participarea trupelor dobrogene la apărarea Basarabiei (1918-1919). Din motive de sănătate prof. **Mihai Marinache** de la Tulcea nu a putut prezenta lucrarea *Steaua Dobrogei* (1879-1891), Tulcea – fondatoare a presei românești din Dobrogea.

La standul cărților dobrogenilor s-au mai aflat albumul *Dobrogea interbelică în colecția fotografului Virgil Nicolau*, Istoria pe un clișeu: restaurarea, conservarea și revitalizarea patrimoniului fotografic dobrogean de la începutul secolului al XX-lea, coordonator Delia Cornea, *Techirghiol, repere istorice*, ediția a doua, autori **Aurelia Lăpușan** și **Ștefan Lăpușan**, *Mangalia, 100 de repere*, aceiași autori, *Prezența aromânilor în presa dobrogeană (1879-1944)*, autoare **Maria Pariza**.

Organizatorii au construit un program dens

pentru ca participanții la congres să poată cunoaște mai multe aspecte din viața unui oraș superb, deschis primăverii, culturii, tinereții, bine gospodărit. Nu degeaba Iași este capitala istorică a țării, păstrătorul unor monumente de excepție, bine întreținute, recuperate și renovate, o dovadă vie că se poate dacă se vrea. Am vizitat Biblioteca Universității, un edificiu de patrimoniu cu peste 2,5 milioane de cărți, cu servicii impecabile care atrag cititorii, cu manifestări dedicate a susține cartea, publicațiile, cultura în genere. A fost lansată special pentru congres o expoziție documentară – Presa românească de la începuturi,

Primăria municipiului Iași a oferit un dineu la sediu, care este de fapt un alt edificiu de patrimoniu, casa boierilor Rosetti-Roznovanu, s-a vizitat Palatul culturii cu o excepțională expoziție de artă plastică.

La statuia lui Gheorghe Asachi, fondatorul primului ziar în limba română, *Albina românească*, de la a cărei apariție se împlinesc luna aceasta 190 de ani, au fost depuse flori.

Din lucrările prezentate de cercetătorii dobrogeni în cadrul Congresului de istorie a presei, Iași, 2019. Rezumate.

FARUL CONSTANȚEI – O PERSPECTIVĂ JURNALISTICĂ ASUPRA PRIMILOR ANI DE VIAȚĂ ROMÂNEASCĂ ÎN DOBROGEA. STUDIU MONOGRAFIC

**Conf.univ.dr. Aurelia Lăpușan – redactor șef,
revista Datina, Constanța**

Farul Constanței este prima publicație oficială a județului Constanța, cu apariție săptămânală, cu o activitate de lungă durată, din 12 mai 1880 până în 26 noiembrie 1938. Au apărut cu întreruperi, circa 2200 numere, totalizând 11000 pagini.

Oficiosul județului nou înființat devine pentru cercetătorul de astăzi o arhivă reală a evenimentelor sociale, economice și culturale care au marcat începutul vieții românești din provincia danubiano-pontică.

Diseminarea informației din *Farul Constanței* din primii săi ani ne dezvăluie un puzzle evenimential dens, o construcție jurnalistică simplă, sobră, marcată oficial de editor. Conține informații oficiale, provenite de la Prefectură, primării, Tribunal, presărate cu lucruri mărunte, de fapt divers, dar și cronici mondene. Sursele citate sunt agenția Havas, diverse alte publicații din țară, procesele verbale de la ședințe etc.

Importanța publicației este de necontestat prin bogăția informațiilor, durata apariției, tiraj, diversitate tematică, stil marcant și definitoriu pentru etapa istorică în care apare, primii ani ai administrației românești în Dobrogea.

Presă de informație, publicația are o evidentă dimensiune documentară. Necesară istoricilor, și neapărat istoricilor presei. Cu *Farul Constanței* se poate măsura forța impactului la nivelul țintei vizate de mesaj. Publicație de serviciu public al cărui discurs trebuia să dea mai mare importanță momentului, clipei decât a ceea ce va putea fi durabil. Și tocmai din această perspectivă a devenit radiografie a unui timp și a unei comunități aflate în dificil proces de coagulare etnică, socială și economică. Se poate vorbi despre o construcție specifică a textului jurnalistic în acest caz? O publicație oficială transcrie doar materialele oficiale sau le pune în formă? Avem de a face cu o structură textuală concisă caracteristică tipurilor de redactare de tip informativ, o construcție cu valențe ce țin de obiectivitate, autoritate?

Dar cui se adresa publicația? Ce public țintă avea? Care era structura populației Dobrogei în 1880 și în următorii ani? Se pot corela datele prezentate de istorici despre începuturile vieții sociale în Dobrogea cu cele prezentate într-o publicație modestă, de circulație redusă? Pe cine să credem? Se poate rescrie istoria? Putem ignora oficiosul județului, cum s-a autointitulat de la început? Și să-l comparăm cu alte publicații din spațiul dobrogean?

La toate aceste întrebări și la altele care decurg din ele încearcă să răspundă studiul nostru.

PREOCUPĂRI DE REVIGORARE A UNOR TRADIȚII PUBLICISTICE DOBROGENE – REVISTA ANALELE DOBROGEI IERI ȘI ASTĂZI

**Cercetător științific dr. Sorin Marcel COLESNIUC,
Muzeograf dr.Delia Roxana CORNEA**

În perioada interbelică, peisajul publicistic și cultural din Dobrogea s-a îmbogățit cu o prestigioasă revistă, „Analele Dobrogei”, care avea să devină peste timp un reper publicistic al regiunii noastre. Editată sub auspiciile Societății Culturale Dobrogene, revista a debutat în anul 1920 și a apărut, periodic, până în anul 1938, fiind tipărită trimestrial, la Tipografia „Dacia” din Constanța. Abordând teme variate legate de istoria, arheologia, etnografia, toponimia, literatura și folclorul dobrogean, această revistă s-a impus în câmpul publicistic regional, dar și național, axându-se pe identificarea și ilustrarea elementelor de autohtonism ale românilor în teritoriul transdanubian. La apariția revistei au contribuit nume sonore ale vieții culturale românești: Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Simion Mehedinți, Al.P.Arborescu și mulți alții, fără a-l uita însă pe Constantin Brătescu, principalul animator al revistei. „Analele Dobrogei” și-a încetat apariția în anul 1938, dar mulți ani mai târziu, în 1995, un colectiv publicistic coordonat de arheologul și profesorul Adrian Rădulescu a reluat apariția revistei, de această dată sub tutela științifică a Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Noua serie, ce se dorește a fi continuatoarea vechii serii, se înscrie pe aceleași obiective programatice, dorind a se impune ca „o publicație la nivel național, care să illustreze stadiul actual al creației cultural-științifice privind Dobrogea și care să ducă mai departe făclia

spiritualității în această parte a țării, iată ce va ținti să devină această revistă”. Raportându-ne la importanța și ecoul acestei reviste dobrogene în perioada interbelică, colectivul de astăzi al redacției încearcă să dea un impuls semnificativ editării acestei noi serii și să proiecteze „Analele Dobrogei” în rândul celor mai importante reviste dobrogene.

ECOURI ALE PRESEI ROMÂNEȘTI DE EXIL: REVISTA B.I.R.E. ȘI LUPA ANTICOMUNISTĂ OGLINDITĂ ÎN PAGINILE SALE

Muzeograf dr. Delia Roxana CORNEA

Cu o apariție neîntreruptă de peste patru decenii (februarie 1948-martie 1990), Buletinul de Informații al Românilor din Exil sau, mai simplu, B.I.R.E., așa cum a fost ea cunoscută, a reprezentat probabil cea mai longevivă apariție publicistică românească din exil. B.I.R.E. s-a vrut a fi „memoria României” de după 1945, ținând să devină, așa cum se afirma în numărul 762 din septembrie 1982, „o oglindă fidelă nu numai a acelor grozăvii întâmplare în țară, dar și a evenimentelor trăite de exilul nostru zbuciumat.” Două direcții importante au fost impuse revistei dintr-un început: prima direcție a vizat informarea – așa cum îi spunea și titlul – comunității românești din exil, sub toate aspectele cuprinse în sfera socială, economică, culturală etc. Un astfel de săptămânal era necesar unei comunități românești destul de numeroase, ruptă brutal de țara natală și care se confrunța, în general, cu multiple greutăți, inerente vieții de exil. Astfel, în paginile sale erau difuzate informații de larg interes, ceea ce constituia, într-un fel, un liant al românilor din exilul francofon și nu numai. Cea de-a doua direcție a vizat informarea publicului larg cu privire la realitățile politice, sociale, economice și culturale din țară, aducând în discuție, în spațiul democrației occidentale, gravele probleme cu care România se confrunța în perioada comunismului. Dar poate cel mai important și relevant aspect privind apariția revistei B.I.R.E. îl constituie linie urmată constant în toată această perioadă și exprimată, în mai multe rânduri, de coordonatorul ei, René Thévoz: „Nu am făcut nici o concesie și am urmat drumul atât de scump în ochii cititorilor, acela al independenței totale, fie politică, ideologică sau financiară.” Urmărind aceste linii directoare, prezentul studiu își propune să creioneze parcursul acestei reviste românești apărută în afara granițelor țării, însemnătatea și ecoul său în cadrul comunităților românești din Franța și în general din Europa Occidentală și să reliefeze rolul său în lupta

anticomunistă a exilului românesc.

CONTRIBUȚIILE UNOR PERSONALITĂȚI DE SORGINTE AROMÂNĂ LA ÎNCEPUTURILE VIEȚII PUBLICISTICE ROMÂNEȘTI

Maria Pariza

Contribuțiile prezentate în acest context privesc, deopotrivă, inițiatori de publicații, redactori, publiciști și mecenai. Perioada de investigare pornește din faza premergătoare a presei românești, din diaspora, până la declanșarea mișcării de redeșteptare cultural - națională a vlahilor din Turcia europeană, pornită imediat după Unirea Principatelor Române și cunoscută prin sintagma „chestiunea macedo-română”. O abordare a acestei etape istorice devine demnă de interes, nu atât prin obârșia, în sine, a oamenilor de presă la care ne referim, cât prin semnificațiile pe care le reflectă în ceea ce privește integrarea macedo-vlahilor în spiritualitatea românească.

Studiul prezintă aceste contribuții cronologic, cea mai veche mențiune datând din anul 1821, când apare și cea mai veche publicație literară românească, respectiv revista *Biblioteca românească întocmită în 12 părți ...*¹, tipărită de Zaharia Karcialechi, „ferlegerul de cărți a Crăeștii și mai marii tipografii din Buda a Universității Ungariei.” La eforturile acestui editor s-au adăugat și cele ale lui Emanuil Gojdu, jurist și om politic, care și-a eternizat numele prin faptele sale filantropice. În Transilvania s-au remarcat în domeniul presei Andrei Mocioni și Andrei Șaguna. Aceste începuturi se leagă de coloniile de macedo-vlahi stabilite în capitala Ungariei și în Transilvania. Alte nume, de soriginte aromână, le regăsim și în Principatele Române Unite, în perioada pionieratului presei românești. Sunt prezentate, astfel, contribuțiile scriitorilor Dimitrie Bolintineanu și Grigore Haralamb Grandea, ca întemeietori de publicații în Muntenia, precum și cea de publicist a junimistului Ioan Caragiani, la Iași.

În urma acestui excurs publicistic, s-ar contura următoarele concluzii :

- prezența aromânilor, în presa românească, încă din faza premergătoare, se leagă de existența unor comunități de aromâni, așezate benevol, în spațiul de limbă română;

¹ Revista, scrisă cu alfabet chirilic a apărut neregulat, între anii 1821 – 1834. Devine mai cunoscută prin anii 1829-1830 și 1834. O prezentare detaliată a revistei și a colaboratorilor se regăsește în: LUPAȘ, (1926, p. 39-57) și în ****Dicționarul literaturii române* (c.f. 1979, s.v).

- contribuțiile lor s-au manifestat în toate direcțiile pe care le presupune productivitatea jurnalistică: fondatori de publicații, redactori, tipografi, publiciști, mece-nați;

- inițiativele acestor oameni de presă, combinațiile lor cu spiritele locale, conexiunile cu problemele naționale și culturale românești, din această etapă a vieții publicistice, reflectă precumpănitor, gradul de asumare a conștiinței naționale românești, în rândul intelectualilor așezați în teritoriul de limbă română.

Toate acestea confirmă faptul că presa este o sursă importantă pentru reevaluări istorice, și prin modul în care configurează aspirațiile și comportamentele jurnalistice ale reprezentanților unei comunități etnice.

PRESA DOBROGEANĂ A MINORITĂȚILOR ETNICE

Traian Brătianu

În momentul revenirii în 1878 în hotarele României, Dobrogea era un mozaic de etnii, fenomen care există și astăzi. Aici trăiau, în afară de români, tătari și turci, bulgari, albanezi, greci, armeni, lipoveni și alte seminiții. Fiecare dintre ele s-a străduit să-și reconfigureze poziția în societate, să-și apere cultura și tradițiile și să devină utilă și loială față de noile autorități. Un rol însemnat în materializarea acestor obiective l-a jucat, fără îndoială, presa. Alături de ziarele și revistele românești, începând cu „Steaua Dobrogei” și continuând cu „Farul Constanței”, „România transdunăreană”, „Triunghiul” și altele au apărut și publicații ale minorităților etnice. Cei mai activi s-au dovedit a fi tătarii și turcii, de altfel și cei mai numeroși, care au editat mai multe periodice, cu viață mai lungă sau mai scurtă, dar reținute pentru o istorie a presei din această parte a țării. Amintim printre acestea: „Dobruca Gazetasi” („Gazeta Dobrogei”) primul ziar publicat, în perioada 1888-1894, la inițiativa Guvernului român în limba turcă care avea și pagini în limba română; „Dobruca Sadası” („Glasul Dobrogei”) scos sub conducerea

Casa memorială "Teodor Burada" din Iași

poetului Mehmet Nyazi – directorul Gimnaziului turc din Constanța; „Işâk” („Lumina”); „Emel Medjmuasa” („Revista Idealului”) care a apărut la Bazargic în 1929, apoi la Constanța din 1936 până în 1940 cu numele „Emel” și din nou în orașul de la malul mării din 2004 cu același nume, „Emel” („Ideal”), care are o periodicitate trimestrială, și altele.

Albanezii au fost și ei prolifici fiind prezenți cu ziare ca „Atdeu” („Patria”), „Dodona”, „Flamur'i Shqoiperise” („Steagul Albaniei”), „Kosova” și altele.

Mai multe tipărituri au apărut în limba bulgară: „Ciuk î Sîrp” („Secera și Ciocanul”), „Cultural Eho” („Ecolul Cultural”), „Mladiat bolșevik” („Tânărul bolșevic”). La fel în limba greacă: „Dunavis” („Dunărea”), „Thaleia”, „Stavropodis” („Șontorogul”) – apărut la Sulina, între 1875 și 1882, considerat primul ziar din această provincie.

Până la al doilea război mondial, în perioada care face obiectul studiului nostru, în Dobrogea au apărut 23 publicații mai importante în limba minorităților etnice, ele evidențiind strădania comunităților respective de a continua aici elementele proprii de spiritualitate.

În pridvorul veșniciei

Ovidiu DUNĂREANU

La jumătatea lui martie vântul cald de sud a sfâșiat straiul iernii și, în mai puțin de o săptămână, a topit troienele și a descătușat fluviul din corsetul de gheață. Pământul gol, descoperit, negru, s-a înmuiat ca un burete. Zăpada, din cât de îmbelșugată fusese, a ajuns o amintire. Petece din ea, de un alb imaculat, mai rezistau doar prin văgăuni și în adăpostul malurilor. Zilele au prins a crește și limpezi și a galopa pe nesimțite, asemenea unor noateni scăpați din ocoale. Cu cât vremea s-a înfrumusețat, cu atât dealurile și valea adâncă și necuprinsă a Dunării s-au însuflețit și umplut de freamăt. Viețuitoarele de tot felul, mari și mici, s-au înviorat și au dat năvală la soare. Când umezeala s-a zvântat și s-a putut umbla, sătenii noștri au început să se miște prin curți, să apuce drumul câmpului, al viilor ori pe cel al apelor spre insule și bălți. Cum vedeau pentru prima oară o rândunică sau o altă pasăre călătoare, scoteau un chiot și trăgeau o fugă bună ca să fie tari și ușori tot anul. Apoi ridicau prima piatră întâlnită în cale. Dacă sub ea se aflau gândaci, erau convinși că vor avea noroc la oi, dacă se găseau alte gănganii, erau siguri că vor avea baftă la boi și la cai mulți.

Vulcanul primăverii a izbucnit atât de neașteptat și de vertiginos, încât migdalilor, corcodușilor și zarzărilor nu le-au trebuit decât câteva nopți să explodeze de floare și să preschimbe satul într-un pridvor al veșniciei.

– Dumnezeuule, ce minunăție! – rosteau cu glas tare oamenii, bucurându-se de prospețimea, puritatea și gingășia albă, roz și verde din jur.

Toți recunoșteau că o iarnă atât de lungă și cumplită, cum fusese cea de care abia scăpaseră, nu i-a mai încercat de când nu se mai ținea minte. Nutrețul la animale era pe sfârșite, grămezile de lemne de foc scăzuseră văzând cu ochii, iar prin chilere bătua strigoii foamei, mălaiul, făina, cartofii și celelalte de-ale gurii fiind, și ele, deja pe ducă.

Toate astea îi puseseră serios pe gânduri. Plini de râvnă în a le găsi o rezolvare grabnică și furați de obligațiile zilnice ale traiului, majoritatea dintre ei nici n-au avut răgazul să-și dea seama când au ajuns în duminica de Florii.

Încă de dimineață, fiecare familie și-a împodobit icoanele, candelarele, magearele de la uși și porți, grinzile, cu mănunchiuri de urzici și rămurele de salcie înfrunzită. Seara au aprins lumânări groase și înalte în ceardacurile caselor și la toate acareturile din curți – la magazii, grajduri, staule, hambare, porumbare, curnice, șoproane, polate, aplecători –, luminându-le ca ziua. În felul acesta întreaga familie urma să fie, în tot cursul anului, sănătoasă tun și să aibă judecata clară. După lăsarea întinericului, unele femei s-au dus, neînsoțite de nimeni, și au înconjurat goale tarlalele de grâu și orz.

Nici în Săptămâna Mare gospodarii n-au știut ce este odihna. N-a fost zi în care să nu facă ceva. Sprinteni, puși pe treabă, au dereticat prin curți și grădini, au văruit și terminat curățenia prin case. Flăcăii au ridicat pe locurile virane și la răspântia ulițelor din martaci decojiți de plop sau de salcâm leagăne, având policioarele susținute de prăjini ori de lanțuri cu care să se dea de Paști până în înaltul cerului. Bărbații au înhamat caii la căruțe și șarete și s-au repezit la moară, unde au măcinat grâu. Făina proaspătă, cernută, a umplut și albit din nou lăzile secătuite din chilere și magazii. Din ea, femeile s-au întrecut să frământă în căpisteri și să coacă în cuptoare de pământ pâini rumene, dospite, dar mai

Sâmbătă, pe zi, sătenii și-au scos din cufere și din șifoniere hainele cele bune și le-au întins afară la aer pe culmile de rufe. Pe seară, după ce au isprăvit cu toate pregătirile, au pus cazanele cu apă pe plite la încălzit. Iar când apa s-a făcut taman cât trebuie de fierbinte, au umplut albiile și ligheanele și s-au îmbăiat, fiecare după bunul său plac.

Înainte cu un ceas de cumpăna nopții, clopotul și toaca au început să bată și să-i cheme la Înviere. Atunci s-au primenit și îmbrăcat cu straiile curate, s-au dichisit de

cu seamă cozonaci, galbeni ca șofranul, afânați la miez și umpluți cu stafide și rahat. Tot ele au ales și vopsit ouăle și le-au aranjat la răcoare în panere și coșulețe de răchită. Nici copiii și tinerii nu au fost uitați. Mamele, bunicile și surorile mai mari s-au urcat în vapor și au trecut fluviul dincolo la oraș și i-au înnoit, cumpărându-le băști, șepci, haine, încălțări și jucării pe potriva lor.

sărbătoare și s-au înființat în grup la biserică.

– Hristos a înviat! Veniți de luați lumină! – i-a vestit și îndemnat de trei ori din fața altarului cu vocea sa răspicată popa Tudorancea, iar dascălul și corul i-au ținut isonul cântând: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând și celor din mormânturi viață dăruindu-le”.

Info - Datina

Premiante "Pe aripile vântului"

În perioada 13-14 aprilie 2019, a avut loc la București Concursul Național „Pe aripile vântului”. Reprezentate ale Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” au fost elevele de la clasa de pian, coordonată de profesoara

Angela Moraru și au câștigat următoarele premii:

-**Teodora Mărculescu**, eleva anul II pian, categoria clasa a VI-a - premiul I cu excelență
-**Jinga Andreea** - anul IV de studiu, filiala Medgidia, categoria clasa a VII-a, premiul I cu excelență și premiul special pentru muzicalitate.

Spirala și balaurul

Flori IUHAȘ

Simbol lunar și figură geometrică cu două variante: spirala elicoidală și spirala plană, **spirala** reprezintă fertilitatea, erotismul, ciclicitatea, dubla mișcare și se regăsește de la artefactele neoliticului, prin culturile Cucuteni și Vădastra, până la motivele costumelor populare actuale. Evocă evoluția, emanația, extensiunea, dezvoltarea ciclică progresivă.

Prototipul natural al spiralei e cochilia, căci, așa cum afirmă Eliade, „spirala își justifică valoarea ei astral-simbolică pe analogia dintre melc și Lună (ca și melcul, Luna dispare și apare, iese și se retrage etc.)” (Mircea Eliade, 2004, p. 50), șarpele încolăcit și vârtejul, înțeles ca mișcare în cerc. „Spirala este legată de simbolismul cosmic al lunii, de simbolismul erotic al vulvei, de simbolismul acvatic al cochiliei și de cel al fertilității (voluta dublă, coarne etc.)” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant (coord.), 2009, p. 853).

Element de expresie a vieții și deopotrivă a morții, spirala „e reprezentarea mișcării începând de la un anumit punct și prelungită la infinit, putând fi raportată la timp, la evoluția lumii materiale sau la mișcarea ideilor. [...] Dar spirala poate semnifica și o involuție. Acest simbolism e specific mai ales spiralei plane, pe care o întâlnim în multe civilizații de pe toate continentele lumii. Ea evocă labirintul evoluției plecând de la un centru și al involuției pornind de la capăt spre centru. [...] Dualitatea sau complementaritatea celor două mișcări este redată prin simbolul dublei spirale” (Evseev, 1994, p. 173).

În legende cosmogonice autohtone se consideră că șarpele - sub forma simbolică a Căii Lactee - preexistă creării lumii sau a fost creat odată cu lumea de către Nefârtat. Imaginea corpului șarpelui cu nouă volute se suprapune peste cea a spiralei, ca devenire permanentă. „De la începutul lumii șarpele se vede pe cer încolăcind ca un brâu alb, în care strălucesc noaptea lui de argint. Aceasta este o altă explicație a Căii lactee” afirmă Romulus Vulcănescu (1985, p. 246). La nivel pozitiv, spirala a devenit simbolul centrului potențial al cosmosului, al delimitării ordinii de haos dar și motiv distructiv prin lucrarea Nefârtatului care a adoptat și el spirala în crearea vârtejului, uraganului, sorbului apelor sau bulboanelor. De asemenea cochilia ar fi fost creată de Nefârtat, ca să se ascundă în ea după moartea melcului.

Șarpele descoperit în cetatea maritimă Tomis, confirmă prezența simbolismului șarpelui cosmic legat de apele primordiale și în mitologia getică. Șarpele fantastic cu plete, încolăcit în spirală, numit *Glykon*, zămislit în apele Mării Negre era protectorul pescarilor și al corăbierilor.

Statul mortului (toiag, trupnic) simbolizează un *alter ego* al mortului, reprezentat printr-o lumânare încolăcită în formă de spirală și aprinsă în anumite momente ale ceremonialului funerar. Imaginează drumul lung, mitic, care separă *Lumea de aici* de *Lumea de dincolo*. În cântecul funerar *Zorile*, mai este numit

„turtă de ceară” datorită formei încolăcite. „Spirala statului mortului, arhetip fundamental al plasticii țărănești (cusături, ouă încondeiate, ceramică etc.), adesea numit drumul mortului, calea rătăcită, cărarea fără sfârșit, este cel mai reprezentativ motiv ale artei neolitice cucuteniene” (Ion Ghinoiu, 2008, p. 286).

Balaurul este o făptură mitologică de mare răspândire în miturile lumii, cu o întruchipare fantastică, de monstru fabulos cu oasele și pielea reci, cu aripi pe spinare sau la picioare, cu respirația fierbinte – varsă foc și venin - sau glacială. Pluricefal, poate avea șapte sau nouă capete, trăiește în grote și se hrănește cu oameni, în basme mai cu seamă cu fete de împărat. Are coadă, sânge negru, „vine șerpuiind, limba ascuțind, copite ardând, ochii scânteind, flăcări aruncând” (Cristea Sandu Timoc, „lorgu lorgovan”). Balaurul este învins de „un om verde, pui de român” (Petre Ispirescu, „Balaurul cel cu șapte capete”), un voinic sau Făt-Frumos.

Deși mulți teoreticieni pun semnul egalității între șarpe, balaur și zmeu, pe baza unor asemănări multiple, în basmul „Cei trei frați și zmeul” (Basmă populară), balaurii de foc sunt aserviți unui zmeu, căruia îi păzesc râul de foc care îi înconjoară palatul, ceea ce ne determină să îi considerăm entități de

sine-stătătoare. În folclorul mitologic românesc avem de a face cu trei categorii de balauri: *balaurul de sorginte biblică*, pătruns în arealul autohton prin filiera mitică grecească și care prezintă un sincretism între balaurul apocaliptic, cel ucis de Sfântul Gheorghe și un șarpe de sorginte folclorică; *balaurul păzitor al comorilor*, locuitor al prăpăstiilor; *balaurul zburător* sau *Zburătorul* uneori antropomorfic, care locuiește în văzduh, producător al tunetelor, fulgerelor, trăsnetelor și ploilor torențiale, singurul care poate fi văzut de om personificat în fulger.

Imaginarul medieval românesc îi plasa în lad unde Eva era imaginată „cu picioarele încolăcite de balauri” (Chiciudean & Halic, 2001, p. 157). În regim mitic, Romulus Vulcănescu consideră balaurul o întruchipare a Dragonului și apreciază că transformarea șarpelui în balaur se face după un interval gestal cuprins între 7 și 9 ani, într-o vizuină, în care se hrănește doar cu insecte și cu apa de ploaie ce pătrunde până la el. În acest interval cresc în lungime, capătă aripi și picioare scunde cu gheare puternice și, de la an, la an, câte un cap.

În folcloristica românească, balaurii au un „tău” (lac) al lor, de unde și latura lor benefică, asociată apelor, în calitatea de stăpâni ai comorilor din străfundurile fluviale. Textele de sorginte folclorică asociază balaurul cu solomonarul, singurul care poate stăpâni balaurul văzduhului. Descântecele asociază balaurul cu imaginea zburătorului, menit a-i aduce fetei, prin descântece, ursitul: „să-l împungi, să-l străpungi/ cu nouă cozi întorcătoare,/ cu nouă picioare îmblătoare/ cu nouă împungătoare...” (Ioan Pop Crușeu).

Bibliografie:

Basmă populare. Folclor românesc, Cos Enterprises Inc., Wilmington, Delaware, 2012.

Chiciudean, Ion; Halic, Bogdan-Alexandru, *Noțiuni de imagologie și comunicare interetnică*, Facultatea de Comunicare și Relații Publice “David Ogilvy” – SNSPA, 2001.

Ispirescu, Petre; *Legende și basmele românilor*, Editura Minerva, 1989.

Pop, Curșeu, Ioan; *Magie și vrăjitorie în cultura română. Istorie culturală, mentalități*. Editura Polirom, București, 2013.

Teleoacă, George, Liviu; *Un fals intolerabil în „Legenda Aurea” sau Somnul rațiunii naște monștri*, www.noidacii.ro.

Timoc, Cristea Sandu; *Povești populare românești*, Editura Minerva, București, 1988.

Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, București, 1985.

Prier cel cu dinți de fier

Adrian NICOLA

Bun găsit la dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Tata-mare zicea: „De luna asta, prier (de april, cum ar veni) să te apropii cu sfială, că e mai cu socoteală!”. Adică să nu intri în ea cu curaj, piepțiș, să o iei mai pe îndelete, mai chibzuit, fără prea multă încredere în dânsa, căci este înșelătoare cu cei nebăgători de seamă. Și neîncrederea aceasta față de a patra lună din an nu venea, cum spuneau unii, din faptul că întâia sa zi ar fi una cu păcăleală. Mai mult francii, prin Francia lor, se țineau de șotii de-astea, de când au fost și domniile lor păcăliți, pe vremea când s-a schimbat calendarul Iulian cu cel Gregorian, iar de atunci anul nu mai începea cu această zi, cum știau ei, și i s-a spus „a păcălelii”.

Luna aceasta cu care se pornea anul pe stilul vechi are rostul său însemnat pentru om și natură, pornind de la întâiul echinocțiu din an, când ziua se îmbrățișează cu noaptea și văd că au ajuns deopotrivă la lungime. Cum să mai fie viața ca înainte, când odihna gospodarului nu mai era chiar cea mai tihnită, ca atunci când dormita sub plapuma albă și grea a omătului? Și asta nu doar din vina luminii care pătrundea mai cu râvnă și mai din plin pe ferestrele caselor, nici din pricina rațelor și altor orăștăni care își porneau gălăgia când oamenii, amețiți de-o iarnă în bârlog, ca urșii, încă se-ntorceau de pe o parte pe cealaltă, cât mai ales de renașterea pământului și a naturii deodată cu el.

Cum se luau ultimele petice de nea de pe culmea dealului, iar glodul drumului nu se mai ținea scai de talpa ciubotei, parcă toate pe bătătură ți se legau de glezne, de nu mai știai de ce să te apuci mai întâi.

Acoperișul și hornurile caselor, gardurile și acareturile, mult încercate de greutatea zăpezilor iernii și apa topirii acestora, de vifornițele năprasnice și crengile copacilor din jur, aduse fără milă aproape de ele pe timpul furtunilor, se cereau grabnic drese. Tavanele și pereții casei, vatra și prispa, grajdul vitelor și fânarul, trebuiau lipite și spoite cu pământ de cel galben ca să se usuce degrabă, pentru ca apoi odăile să poată fi învelite de varul alb ca spuma laptelui, primitor și țiitor de lumină, până să sosească sărbătorile Sfințelor Paști.

Vița viei trebuia dezgolită de brazdele de pământ ce îi ținuseră de cald pe cele geruri, căci acuși-acuși făcea ochi, căpușe, muguri adică, ce se puteau

scutura, iar joarda începea a-și plânge lipsa rodului. Apoi trebuiau tăiate și urcate pe araci sau sârme, să cadă pe ele lumina soarelui ce se va regăsi în viitorul strop de vin.

Nici pomii nu te lăsau în legea ta, pentru că ți se legau de suflet crengile rupte și uscate ori crescute în potrivnicia firii, cum le-a fost vrerea, iar tulpinile lor tânjeau după albul varului cu iz de curat, sănătos și frumos. Cei mai pricepuți se apucau de migăleau la câte un altoi luat de ici-colo, de la copacii cei cu rod mai bun, de te și mirai ce dar aveau ei de transformau nuiaua de corcoduși în cireș.

Și câte nu erau de făcut apoi la câmp, unde pământul te îmbia cu făgăduiala de rod bogat în vară și în toamnă, încât omului i-ar fi trebuit trei zile în una ca să le dovedească pe toate.

Nici femeia nu-și putea ajuta pe cât ar fi vrut bărbatul, căci avea și ea pe cele din lăuntrul casei, care trebuiau și acelea făcute.

Mușcatele, crăciunițele, cerceșii ori alte flori ce dădeau culoare vieții omului în negurile iernilor, la întrecere cu florile de gheață de pe ferestre, leandrii pitiți de furia gerului prin pivnițe, veneau în calea primăverii lungi și scuturate, palide ca niște domnițe cuprinse de boală. Ca să se înzdrăvenească, trebuiau scoase la lumina astrului zilei, curățate de uscături, așezate cu mare grijă în strat nou de pământ, poate unele în saci și ciubere mai mari, dar și înmulțite din altoi de la florile tale sau luate de la vecine ori rude, fără voia acestora. Se spune că altoiul de la altul, dacă nu este furat, nu se prinde.

Toate albiturile folosite de la ultima curățenie, din târziul toamnei, la care se adăugau cele țesute în iarna ce s-a lăsat dusă, trebuiau scoase de prin lăzi de zestre și unghere, ținute la aer, iar cele mai multe duse în vale, la pârau, muiate în apa limpede și rece, jucate de tălpile amorțite de răceală, bătute cu maiul și apoi întinse prin locurile în care soarele se învrednicea a săgeta mai tare cu razele sale, încă lipsite de vlagă, de lumină și de căldură.

Era luna postului mare, când și copiii și bătrânii, pe lângă cei în putere, trebuiau să trudească pentru a-și căpăta hrana. Căci să cari apă cu găleata de la izvor sau de la fântână, să tragi paie din șiră pentru umplut saltelele, să aduci crengi ori joarde de viță de vie uscate din fundul curții, pentru ars cuptorul

în care se coace pâinea, să dai var cu bidineaua din pănuși de porumb peste tot ce-i lemn în curte ori să alergi jumătate din zi pentru căutat și cules ștevia, loboda și urzicile abia zărite, care să se împotrivescă cu toate înțepăturile de care erau în stare smulgerii din locul creșterii, nu era luat în seamă de omul de rând ca cine știe ce mare lucru făcut.

Trebuia umblat și pentru cele orătării, căci trebuiau adunate și tăiate frunze ce erau amestecate cu tărațe pentru masa lor ciugulită din bățătură. Trebuiau adunate ouăle de prin locurile în care li se năzărea păsărilor curții să-și facă cuibar, din care apoi se alegeau cele cu „bănuț”, cu sămânță, pentru pus sub cloșcă, dar era și de dat cu mătura prin casă și prin curte, de adunat și ars cu grijă gunoaietele, pentru a nu aprinde ceva.

Straturile cu arpagic și usturoi din toamnă se canoneau să revină din arsura gerului la verdele crud din timpul încolțirii, așa că se cerea a fi spartă crusta la suprafața răzorului, să primească ele aer și apă. Semințele de mărar, pătrunjel, cimbru sau busuioc, culese din celălalt an, te rugau să le pui în răzor, iar cele de la florile de cârciumărese, zorele, crăițele, regina nopții, sau margarete, ți se scurgeau printre degete de dorul nașterii chipului lor de floare.

Și câte alte treburi nu erau de făcut, de țineau ocupați pe toți ai casei cât era ziua de mare.

După cele arătate până acum ați putea spune că vorbele bunicului meu, cum că de prier trebuie să te apropii cu sfială, nu prea se adevăresc. Însă înțelepciunea celor de demult nu se afla în cărți, se afla din ceea ce s-a moștenit din strămoși, așa că nici aceste vorbe nu ar fi fost păstrate de la un om la altul dacă nu erau adevărate.

Oamenii ieșeau din iarnă, de la odihnă, și se repezeau în muncă, așa cum v-am arătat. Făina și mălaiul abia se mai zărea pe fundul hambarului, slănina la rece și întuneric mai aveau doar cei nepofticioși la mâncare, țiuca și vinul, dătătoare de vlagă atunci când ajung în gură cu măsură, erau mai mult o amintire sau stăteau pitite de femei prin legăturile cu lână pentru a mai fi păstrate pentru împărțeala de Sfintele Paști, orătăriile din bățătură, rărite de frig, vulpi și boli, se codeau a se preface în ciorbe sau rumeneli, până și cele mai înțelepte dintre nuci păreau a fi luat-o de-a dura din pod pe cine știe unde, iar omul se avânta în postul de 40 de zile și în muncă fără hrana cea trebuitoare, dezgolit în fața bolii.

Și nu doar despre hrană și odihnă era vorba. Cine nu cunoștea destul de bine nestatornicia lui prier se păcălea în fața soarelui cu dinți de hârcă, își dădea jos țolul din spate, mai ales cojoaca sau pieptarul din piele de oaie netunsă, dar și căciula de pe cap. Așa se strecura printre oameni boala, iar cei păcăliți priveau neputincioși la treburile nefăcute, de pe margine, zăcând și scrâșnind din dinți: „Prier, prier cu dinți de fier!”. Apoi te sfătuiau chiar aceștia, pățiții, să nu dai jos căciula și țolul până la armindenii.

Domniile voastre, aceia care veți citi aceste rânduri, să nu aveți vreo grijă, în acest april bolile și-au căutat alte meleaguri văzând ce oameni frumoși, buni și înțelepți sălășluiesc în această țară minunată. Așa că, hai la treabă și la viață! Și, cum se spune, „Pățimirea lui Hristos, să vă fie cu folos!”.

Cu smerenie, al dumneavoastră
Adrian

Procesiunea de Vinerea mare se făcea ca la Ierusalim...

Vartan ARACHELIAN

În primăvara celui de-al treilea an de război, 1943, Paștele a venit în 25 aprilie. Amintirile mele de atunci sunt vagi, ca să nu spun inexistente. Procesiunea de vinerea mare nu se făcea la Constanța în jurul Bisericii, ci, ca la Ierusalim, urca pieptiș strada pavată cu bolovani de râu, cotea la dreapta și urca pe *Mircea*, tot pe malul mării, lăsând în dreapta Biserica Greacă, în stânga restaurantul Dobrogea, continuând să se întindă paralel, de-a lungul plajei Modern. Asta îmi amintesc. Poate că întotdeauna urcușul își face cuib în amintire. Ca probă inversă: am dubii pe unde ne înapoiam; dacă ne întorceam tot pe acolo, pe unde urcasem, sau o coteam pe Ferdinand, până pe la Miga, farmacia care mai e și azi, după ce trecuseră pe aici, în catul de deasupra, de unde aveau să fie alungați proprietarii întregului imobil, noii locatari, care s-au simțit de la început de parcă ei ar fi zidit-o dintotdeauna, stăpânii ei. Mai întâi Ceaușescu a fost tartore, ca secretar al regionalei Dobrogea al PCR, apoi a devenit sediul politic al Canalului Dunărea-Marea Neagră, unde intrase Petru Dumitriu să se „documenteze” pentru romanul *Drum fără pulbere*, prima carte în care am citit cum vede un romancier urbea mea natală. Tot aici, intrând într-o după-amiază și ieșind seara, nu multe luni după moartea lui Stalin, purtam în mâini carnetul de utemist, de acolo zic, cu ani în urmă, când mai era voie ca biserica să iasă

în oraș, procesiunea religioasă a armenilor cotea pe Carol și o lua la vale. *Mircea, Ferdinand, Carol, Regina Maria...* Cum să nu fii monarhist din pruncie! Nu știu dacă asta era traseul procesiunii, dar sigur e că, în deosebire de biserica românească, la *Sfântu Gheorghe*, lângă școala numărul 5 de fete, unde aveam să mă duc la denii, pentru că aici oficia profesorul nostru de religie, de la școala 5 de băieți, bunul și frumosul preot Datcu, de Vinerea Mare, ritualul presupunea doar ocolirea lăcașului. De trei ori. Cum facem acum la București. Aveam să regăsesc procesiunea armenească mulți ani mai târziu, în 1996, la Ierusalim, în *hagealâc*, într-un grup de ziariști, la Catedrala Sfântului Mormânt, unde calea o deschid niște flăcăi zdraveni agitând niște ciomege. Mitice. Mai mult decât atât nu-mi amintesc de la acel Paște din 1943. Ca și altădată, când memoria nu mă ajută mă duc la colecțiile de ziare. Văzând mutată într-o pagină de interior *mersul războiului*, cu situația frontului dat la întors, o procesiune sângeroasă, cu lupte crâncene prin Cuban, unde avea să piară, pentru totdeauna, bunul Haig Acterian, m-am mai gândit că poate, în 43, nu se mai făcea procesiunea în oraș în seara Răstignirii; riscul ca litoralul rusesc să fie părăsit de trupele române, făcea posibilă reînceperea bombardării Constanței, cum fusese în primele zile după intrarea noastră în război. Și o altă amintire. Fie din

cauza asta, a expunerii orașului la posibile bombardamente, fie că aliș-verișul era mai viu, mai mânos la București, unchi mei, care n-aveau o meserie stabilă, ci una incertă, nu cum aveau alții, care aveau răbdare să șadă cât e ziua de lungă pe scaunul cizmarului, sau în picioare, după tejgheaua de negustor a prăvăliei, de exemplu, ci-și câștigau traiul pe picior, *comis-voiajori*, aveau să părăsească orașul plecând la București. Oricum, îmi place să cred că în acea vineri, încă mai era în vigoare procesiunea asta pe care și românii au început s-o practice, cum văd că se întâmplă acum de Sfântu Ilie la Sinaia. Și tot așa îmi place să cred că în fruntea *romanahailor* din Constanța era bunul și bătrânul părinte Bedighian, al cărui fiu avea să-mi fie profesor de franceză la Liceul Comercial, în singurul an de gimnaziu de care am avut parte înainte de Reforma învățământului. O amintire neplăcută însă asociez de profesorul de franceză pentru că avea să mă lase corijent, deși mama îi fusese colegă de clasă la școala armenească. Constanța avea o colonie de câteva mii de suflete, încât nu se punea problema ca fiul unei foste colege să fie scutit de rușinea unei corijențe! În sfârșit, atunci când mi-e frică să nu mă facă de rușine memoria mea de șvaiter mă duc, cum ziceam, la colecțiile de ziare. *Universul* din dimineața aceea de 23 aprilie publica în afara editorialului tradițional - *Cinstirea Mântuitorului* - un

articolul aniversar dedicat sărbătorii naționale a Turciei; cu 23 de ani în urmă Kemal-Pașa fusese ales președintele noului stat. *Curentul* lui Pamfil Șeicaru avea o pagină întreagă, plus o codiță de continuare în alta, despre „*apartamentele atribuite în Capitală de Centrul Național de Românzare*”. Un soi de comunism cu fundu-n sus: autoritatea de „românzare” lua de la evrei și dădea ce luase – *românește/voinicește* - băștinașilor. Peste ani comuniștii vor boteza românzarea, naționalizare; dar și românzarea va cunoaște avataturi: mult mai târziu epurarea etnică se va face, fără să se numească în vreun fel – semnată...anonim, *în fals* - în nomenclatura de partid și de stat. Evreii și alți „alogeni,” *tovarășii de drum*, vor fi dați deoparte; *Maurul își făcuse datoria, Maurul putea să plece*. Unii în Israel, alții în California! Ce mai publica *Curentul*? Un articol al ministrului turc la București, da, cel cu statuia la Dorobanți colț cu Ștefan cel Mare, Taniorer, despre același tată al turcilor, *Ataturk*. Nimeni nu-și amintea că în ziua aceea se comemorau 28 de ani de la declanșarea ultimului genocid otoman împotriva armenilor din Imperiul Otoman! Cred că nici armenii; ca de obicei amintirea tragediilor se consuma încă în sânul familiei. Mai ales că, nu-i așa, *menk odarenk* (suntem străini, pe armeneste) și nu se cădea – *amote!* (rușine, idem) - să-i facem pe alții părtași la suferințele noastre. Dar, oare, amintind în public ce ni se întâmplase, n-am fi atras atenția, implicit, asupra „soluției finale” pornită de Hitler împotriva evreilor? Rememorarea n-ar fi inhibat spolierea evreilor de proprietățile lor?! Așa se face că acest jaf iscat de ura de rasă avea să-i inspire pe comuniști, cinci ani mai târziu, în ura lor de clasă ca să facă *naționalizarea fabricilor, a minelor, a băncilor*; ura de rasă antonesciană era înlocuită de ura de clasă comunistă! Drept *memento* la intrarea în clădirea Arhivelor naționale din SUA e dăltuit în piatră: *Trecutul e prologul viitorului!*

LA UN PAS DE PLUTONUL DE EXECUȚIE...

Dar să ne întoarcem la umbrele nopții care aveau să cadă asupra Constanței în Vinerea Mare. Garbis, Mesia, sau Ardaș or fi fost și ei în procesiunea care plângea *Răstignirea*? Deși erau comuniști, atei, ar fi prizat *opiumul popoarelor*, măcar ca un alibi utilizabil, ca acoperire, pentru ceea ce aveau să facă câteva ore mai târziu? Dacă nu se descurcau în viețile sfinților, erau suficient de instruiți în alfabetul troțkist al activităților conspiraționisto-teroriste. Iar acest abecedar nu omitea necesitatea unor astfel de trucuri care să-i scoată din mâinile Siguranței

în cazul unui eșec. Chiar dacă nici unul dintre ei nu fusese la Moscova, Mesia, după ce Garbis, cu care venise la București, luase trenul spre Constanța, fusese reținut în capitală de legătura lor de la CC ca să i se bage bine în cap cum să procedeze cu bombele artisanale. (Cu riscul de a anticipa mersul evocării noastre, fiindcă veni vorba de *alibi*, mai marele organizației comuniste din Constanța, Victor Dușa, avea să scape basma curată grație unei astfel de scuze. Dar nu numai așa!)

În plin centrul Constanței a fost și a rămas o stradă comercială cu un nume dublu, indecis mult timp. Am apucat să-i spun artei comerciale de atunci și de azi a orașului, strada Mangaliei; tinerii de azi nu știu că și așa fusese odată numită strada Ștefan cel Mare. De o parte și de alta erau prăvălii, niște chițimii de paiantă, dacă construcția nu era prevăzută cu etaj pentru locuință. A proprietarului de regulă. Pe Mangalia se aflu mai mulți negustori armeni. Dar și bijutieri sau ceasornicari. Strada Mangalia putea să se cheme foarte bine, tot așa de bine, strada Armenească; e ciudat cum Bucureștiul, Suceava, Bacăul au câte o uliță armenească și Constanța unde a fost și este urbea cu cei mai mulți armeni după București n-are o astfel de denotație stradală. (Poate că trăiesc prea multe minorități și decât ele să pornească o gâlceavă cu Primăria mai bine lipsă...) Din memorie îmi amintesc de prăvăliile mai răsărite, *La milionul*, sau *Porumbelul*. Uite, de exemplu, de prăvălia Daglarenilor, *La furnica* n-am habar. Știu însă chițimia din fundul curții cu case așezate ca un U unde locuia unchiul mamei mele, Ovanes, pe Sabinelor numărul 7. Probabil tot cu chirie. Aflu că pe partea stângă, când intrai în curte locuia un dentist, tot armean și tot născut la Odessa ca și Garbis, unul din eroii acestui act terorist. Cum unchiul Ovanes, titularul prăvăliei, boala mai tot timpul, Garbis avea să tragă, din când în când, obloanele negustoriei cu mărunțișuri, *ace și carice*, cum spun în bătaie de joc armenii mai procopsiți despre acest fel de negoț. Când orașul se liniștise și enoriașii se retraseră pentru înnoptat, Garbis angajă o trăsură care avea să-l ducă dincolo de Obor, unde Ardaș Torosian ascunsese bombele aduse de la București. Erau sub formă de colete de mână. Materialul exploziv îi fusese livrat lui Mesia în două pachete ambalate într-o hârtie căcănie și strânse cu o sfoară de-a lungul și de-a latul. Acolo unde se afla nodul, Mesia trebuia să dea cep și să toarne detonatorul dintr-o sticlă ca pentru cerneală. Poate ascuseseră coletele în geamantane de mână, mai degrabă, cum erau mai toate atunci făcute din carton presat, tot maronii, ca și baloturile,

Serbare de sfârșit de an la Școala armeană.

cei doi trecură și-l luară pe cel care avea să devină eroul comuniștilor. Deși purta numele Celui de Sus, Mesia, numele îi era ignorat în favoarea poreclei de *Topal Bageak*, *Șchiopul*, ironizându-l în absență, iar ceilalți, nu peste mulți ani, când libertatea lor depindea de bunăvoința colonelului de Securitate, șef de cadre la *Regionala* condusă de temutul Doicaru, habar n-aveau că puteau să i se adreseze cu numele conspirativ Panait, *tovarășe Panait*, ci, în ignoranța lor față de vremurile noi, i se adresau cu *tovarășe Mesia*; de unde să știe amărății că cei de la *Scânțeia*, dedați cu stilistica... *ilegalității* îl apelau pe Brucan cu numele conspirativ de *tovarășul Tache*. Dar mai era ceva vreme și multe necazuri urmau să le trăiască cei trei aflați acum în birjă. Habar n-aveau că drumul lor avea să se oprească la un pas de plutonul de execuție! Mergeau acuma ca boierii, în trăsură, în faetonul care avea să tragă în dreptul scărilor largi ce urcau spre peronul gării. De aici o luară hoțeste, prin întuneric, de-a lungul unuia din cele două peroane, atâtea câte avea gara, până ajunseră în zona unde trăgeau vagoanele de marfă. De aici se strecurară spre colțul pe care Bulevardul Ferdinand îl făcea cu strada Duca. În acest loc, pe un maidan, nemții montaseră o baracă, ceva ciudat pentru vremea aceea, când totul se ridica cu cărămizi și beton, folosită ca depozit de aprovizionare a Marinei și, totodată, dormitor pentru grupa de militari de intendență. Deși obiectivul era militar, el n-avea sentinele. Nu cred că armata germană era mai puțin vigilentă decât altele, ci, pur și simplu, nu credea că e cineva atât de idiot ca în inima orașului să atenteze la siguranța obiectivului... Peste ani, istoriografia comunistă,

din lipsă de fapte eroice, avea să atribuie banalei magazii fel și fel de întrebuințări militare. Dar nu asta e problema, poate chiar așa fuseseră informații tinerii comuniști despre cele aflate în magazia de lemn. Fusesse o intoxicare? Nu cred că erau chiar proști. Unchiul meu, vărul mamei, avea să-mi spună că era o magazie cu efecte militare, cum s-ar zice de izmene și prezervative, detaliez eu, pentru uzul marinarilor care frecventau bordelurile clandestine din preajma portului. Deh, bineînțeles, pudicitatea lui Ion Antonescu făcuse *ilicită* vechea și tradiționala osteneală feminină, tarifată, proprie oricărui port... Ce avea să se întâmple ne scutește de ipoteze! Referatul întocmit de către procurorul militar de pe lângă Curtea Marțială a Garnizoanei Constanța descrie de-a fir a păr evenimentele: „În noaptea de 23-24 aprilie 1943, s-au descoperit pe stâlpul de telefon și pe zidurile din jurul piețelor Grivița și Obor din Constanța un număr de 8 lozinci cu caracter comunist, scrise de mână cu litere de tipar, în cerneală. Tot în noaptea de 23-24 aprilie 1943, la magazia de alimente a Marinei de Război germane situată în Constanța pe Bulevardul Ferdinand colț cu strada I.G.Duca, gardianul public Lupu Ion a observat flăcări în peretele exterior al magaziei. Dându-se alarma și sculându-se personalul militar german, care dormea în acea magazie de scândură, focul a fost stins fără să se producă pagube, fiind luat din pripă. S-a constatat la fața locului că o bombă incendiară fusese așezată în afara magaziei de alimente la 30 cm lângă peretele de scândură. Controlându-se de gardianul public Lupu Ion și ostașii germani celelalte laturi ale magaziei, s-a găsit în imediata apropiere a peretelui de scândură altă

bombă incendiară neexplodată. Această bombă cu precauțiune a fost așezată într-o găleată de zinc și apoi, după avizul organelor de poliție de campanie germane, a fost dusă cu găleată cu tot la sediul poliției germane din strada Valter Mărăcineanu nr. 9 pentru a fi studiată împreună cu organele Biroului de Siguranță de pe lângă Chestura poliției Constanța.”

Cât de profesionistă era poliția vremii vom avea un răspuns posibil din ceea ce avea să urmeze. Abia după câteva ore de când fusese bomba amorsată de Mesia - el era, repet, „specialistul” grupului, singurul care știa cum s-o facă să funcționeze și unde s-o plaseze; doar fusese instruit pentru asta la București, numai că acum, în practică, avea să se vadă că arsese mangalul de geaba!- bomba din găleata nemțească începu să fâsâie și apoi, ca o tiribombă cu carbit, cum ne jucam pe malul mării, noi, copiii scăpați de supravegherea adulților, pachetul explodează iar comisarul Dumitrescu avea să fie rănit. Se afla în preajmă împreună cu comisarul-șef, Ionescu Nica și polițiștii nemți - nici ei mai breji decât colegii români - și, imprudenți, tocmai dădeau roată găleții căznindu-se să măsoare cât mai exact dimensiunile „corpului delict”. Abia acum actul terorist, merit să dea lovitura mortală Wehrmachtului, numără un rănit, rănit ușor, care plecă pentru niscaiva îngrijiri la spitalul dr. Sion, situat pe Bulevardul Regina Maria, artera nord-sud care străbate Constanța de la Mamaia până la actuala gară a Constanței; acolo se înfundă strada ce purta numele primului prefect al Constanței, Scarlat Vârnăv. Ca-ntr-un vodevil, abia acum, în fața acestei nerușinate și incredibilei îndrăzneli, se porni vânatoarea de suspecti. Afișarea lozincilor care... luptau pentru pace, depistate între timp de gardienii de stradă, îi ajută să strângă cercul suspectilor. Toți cei 43 de comuniști și simpatizanți, care erau monitorizați încă dinaintea războiului, aveau să fie ridicați pe rând, primii în dimineața Paștelui, și duși la închisoarea principală a Constanței, pe Carol, în apropiere de Capela Militară, biserică ridicată după Primul Război Mondial în memoria soldaților dobrogeni morți pe front. Să spunem că 19 dintre arestați erau armeni! Imediat poliția se va dovedi nepregătită pentru eventuale arestări în masă; n-avea puse la punct procedurile de urmat în cazul unor astfel de evenimente; suspectii erau ținuti la grămadă. Din neprevădute sau intenționat? Poate că ipoteza a doua e cea reală. Cum cei arestați nu fuseseră împreună niciodată, nu se cunoșteau toți, printre ei fusese, probabil, strecurat vreun „ciripitor”. Bătut la tălpi cu vâna de bou, cum

aveau să fie și ceilalți, Mesia recunoscă că ei erau autorii. Reîntors în celulă le spuse că n-are rost să nege căci polițiștii știu tot. Versiunea procurorului e însă alta: „În urma cercetărilor migăloase și asidue făcute de organele Serviciului de Siguranță al Chesturii Constanța, confirmate în bună parte prin cercetările făcute la Parchetul Militar Constanța de îndelung timp, cunoscându-se activitatea subversivă mai precis din anul 1939.” Mă rog, fraza e neterminată, nu și intenția procurorului de a sublinia că mărturisirile au fost făcute de bună voie, fără urmă de tăgadă. Așa o fi fost, dar ce interes ar fi avut Mesia să-i descurajeze pe tovarășii săi? Organizația comunistă se remarcă, așa cum avea să dovedească și tentativele de demantelare a organizării pe verticală a comuniștilor, prin severe măsuri de prudență incluzând aranjarea minuțioasă a legăturilor și dublarea sau chiar triplarea numelor conspirative sub care se ascundeau subversivii. Chiar între ei. Urcând pe verticala organizării anchetatorii se vor lovi de legea de fier a conspirativității pe care liderii o respectau sever. Și anume ca în cazul unor „căderi” să refuze cu obstinație să recunoască culpa, fie și în pofida evidenței. Justiția, chiar și cea militară, care la vreme de război devenise *marțială*, ceea ce însemna că dicta pedepse aspre, exemplare, nu-și pierduse esența ei, și anume judecarea pe bază de probe irefutabile! Numai că unii erau în fața Justiției - și atunci, ca și azi! - mai... egali decât alții! Pentru unii statuia ei simbolică trăgea și atunci cu coada ochiului, de sub năframa care, chipurile, îi astupa vederea, la „cei mai egali”. Dacă n-ar fi fost așa, prezumția de nevinovăție ar fi îngreunat până la a face, uneori, imposibilă dovedirea în instanță a vinovățiilor. Iată de ce credem că cedarea la anchetă - greu de spus de va fi fost la primul sau la al doilea interogatoriu - s-a produs fie printr-o bătaie sălbatecă, așa cum aveau ei s-o acuze în fața instanței, fie prin prezentarea unor dovezi obținute prin infiltrarea organizației. Documentul emis de procuratură n-avea interes să divulge procedeele nepermise de obținere a declarațiilor. Din această cauză, spre nefericirea lor, comuniștii implicați în proces, vor suferi o dublă pedeapsă. Prima dată din partea Justiției militare, a doua oară, după câțiva ani, din partea judecății pătimeașe a colegilor de partid. Și cu atât mai nedrept va fi al doilea verdict cu cât cei care se erijau în judecători petrecuseră, chiar la propriu, anii războiului în lagăre de concentrare... Să ne întoarcem însă la descrierea cazului în viziunea procurorului militar, căpitan magistrat Chirulescu Emil. Varianta acestuia chiar dacă nu e una adevărată, e însă mai...polițistă: „...

din declarațiile inculpatului Ardaș Torosian, zis „Costică”, ale lui Garbis Daglarian, conspirativ numit „Aurică”, confirmate în totul prin declarațiile ce li s-au luat de noi la Parchetul Militar, se constată că organizația comunistă număra destui aderenți sub conducerea bulgarului Iordan Tănase, care era șeful organizației județene și regionale Dobrogea.” În 1940, cu prilejul schimbului de populație efectuat în succesiunea imediată a cedării Cadrilaterului, Siguranța rezolvase cazul lui Iordan Tănase punându-l pe lista celor obligați să-și caute în Bulgaria adepți pentru ura de clasă. Într-un alt document însă, avea să se afirme că Iordan hălăduia încă prin România și nici gând să se ducă printre ai lui, în Regatul Bulgaria. Se vede bine că și la noi dictatura militară, ca și în Italia, în deosebire de Germania, era destul de permisivă; ea continua, cel puțin inertial, să ofere înlesnire de mișcare celor aflați în afara legii! Vânătoria suspectilor începută în ajunul Paștelui și continuată câteva zile la rând, la Constanța, făcu ca sărbătoarea Învierii Domnului nostru Iisus Christos să fie una tristă pentru toată comunitatea.

UN SACERDOT NEOBIȘNUIT

Peste Mare, nu departe de urbea natală, dacă măsurăm distanța prin zborul păsării, se afla alt armean, dar tot constănțean. Deși mutat de câțiva ani la București, devenise european *avant la lettre*. În felul său, fără barbă și anterior preoțesc, slujea ca un sacerdot; scena, care poate suporta, ca și hârtia, orice era însă pentru el un templu în care se oficiază o religie coborâtă de la *viețile sfinților*, de pe tâmpla bisericilor, la nivelul enoriașilor, a oamenilor, iar cel care le propăvăduște e îndrumat din alte cărți. Și ele datoare *cărții cărților*.

Aplecat peste o măsuță improvizată, într-un bordei aflat pe buza malului înalt, spre care încercau să ajungă repetat, în zadar, pânzele înspumate, transparente ale valurile leneșe, Haig se străduia să strecoare printre furcile cenzurii militare vești întocmite convențional, menite să liniștească sufletul pereche de care, după anii de pușcărie care-l ținuseră departe de casă, îl despărțea acum constrângerile de militar. Era fiul cel mare al unei familii – Acterian - care avea să capete faimă, dar urmărită, din nefericire, fiecare membru al ei, în felul lui, de blestem. Idealul său era de a întrupa pe scenă eroii tragici ai lui Eschil, sau dramele lui Shakespeare; terminase de tradus din original, și chiar adnotase cu indicații de scenă *Furtuna*. Dar din nefericire războiul îi va refuza visele, și tot el,

războiul, îi va frânge existența, lăsându-ne prin umbra numelui său un erou de tragedie reală. Se spune, mai exact e spusă unui poet de o divină inspirație, că nu e bine să vorbești despre nefericire, căci ea se arată până la urmă. Destinul îi era în consonanță, marcat de avatarurile personajelor din tragedia antică, lovite de nenorocirea datorată unui blestem. În locul în care se afla, pe celălalt mal al Mării, străin locului natal, ochiul minții închipuia arcul făcut de faleza prăbușită spre apă, un amfitetru grecesc, iar pe luciul apei, parcă, dansau, halucinant, întruchipări antice, fantomatice lumini și umbre de teatru cu măști; nimic mai simplu și mai natural pentru el, ca mai ieri când măsura agora romană, să audă aici lungile tirade prin care vechii greci își implorau sau își certau zeii! Locul îi era familiar; malul argilos, sângeriu, ca la Tataia – un decor natural de invidiat/.../Decorul, unde se afla și în care devenise prizonierul unor gânduri de exil, ovidiene, avea să-l inspire în misiva pe care i-o trimitea soției; era identic cu cel dobrogean: „Văi și dealuri nemioritice, crăpate și roase, galbene și arse chiar după topirea zăpezilor. La o mie de metri înălțime între dealurile sterpe ale munților Crimeei, vezi foarte rare livezi și mai rare așezări omenești. ”

Era și aici, nu departe de frontul din apropierea Caucazului, Vinerea Mare. Haig Acterian, aflat de puțină vreme în zonă, îi scria soției, actrița Marietta Acterian-Sadova, amestecând vorbele liniștitoare despre sine, cu interogațiile îngrijorate despre soarta ei și a părinților: „Sunt mereu cu gândul la tine și la nevoile de acasă. Văd cum te frământă, ca să poți face față. Chiria a ajuns fabuloasă. Scumpetea probabil pe măsura chiriei. Dacă n-ar fi greutatea, piedicile de tot soiul în existența noastră, n-ar fi fost nici existența obligatorie. Așa că îmi spune sufletul că va trebui să vină și o perioadă de liniște după furtună... M-am străduit olecuță cu o șezătoare ostășească a batalionului. Pe aici echipele de propagandă nu îndrăznesc, așa încât am improvizat. O dăm duminică, și ceea ce mă încântă, într-un amfiteatru natural în fața mării, loc care putea fi ales și de bătrânul Eschil. Textele vor deferi în punctele esențiale de ale greului religios. Pe aici, în fapt, cu evenimentele n-am simțit *Săptămâna Luminată*.! De postit, postesc numai eu și numai azi. Oboseala și veghea nu ne îndeamnă la cucernicie. Și apoi, când auzi tunul nu se poate spune mai mult decât *Tatăl Nostru*, nici, probabil, cere mai mult...” *Tatăl nostru care ești în ceruri...*

(Din volumul *NUMELE ȘI UMBRA*, Editura RAO, 2011)

La batoză

Aurelia LĂPUȘAN

Plecuse de la 14 ani de-acasă. N-am să înțeleg niciodată cum au putut să-l trimită de-acasă atât de mic ca să lucreze ucenic la un patron, să-l lase să se descurce singur când alții la această vârstă mai joacă leșă în țărână. Cum arăta puiul de om, mărunț, fără prea multă consistență fizică, într-un magazin de chimicale cărând pe umerii firavi damigenele cu vitriol, cu apă tare sau cu atâtea alte substanțe inflamabile sau toxice? De ce făcuseră ai lui un asemenea gest de înstrăinare alungându-l și copilul în brațele necunoscutului oraș la această vârstă mijie din pubertate? Doar nici foarte săraci nu fuseseră, nici atât de ambițioși pentru a le face copiilor un viitor mai bun nu se dovediseră. Oricum, el nu i-a iertat niciodată pentru această despărțire brutală de copilărie, de școală, de familie. Ne arăta uneori adevărul cu numărul 174 semnată de președintele comitetului provizoriu din comună prin care se adevărea cu un scris caligrafic că tânărul absolvise patru clase elementare obținând media la studii 9,60, iar la purtare 10, așa cum se putea vedea în matricola nr. XIII de la pagina 23 din anul școlar 1932/33. Și era mândru nevoie mare, revăzând hârtia îngălbenită, pusă bine între acte, dar cu ce folos!

Băiatul a crescut grăbit, pe picioarele lui, privind atent în jur să vadă cum e mai bine. A învățat de la stăpâni cum să mănânce la o masă de domni, cum să se poarte în public, cum să vorbească clienților și să vândă orice marfă, cum să le apere averea cu cinstea lui, dar mai ales a învățat să fie supus, să fie slugă. Mai târziu, când s-a eliberat de povara de pe grumaz, a primit să dea el comenzi, dar niciodată cu tonul de adevărat stăpân. Niciodată pentru alții.

Într-o zi s-a căsătorit, într-o alta i s-a născut primul copil, apoi, peste câțiva ani, un altul. A muncit îndrăcit, așa cum făcuse și la 14 ani, atunci când privea gelos, de după tejghea, la cei ca el, dar care se plimbau cu ghizdanul în spate pe stradă, stârmocind pe la vitrinele cu turtă dulce și acadele. A socotit că singura lui avere de care nu poate să se atingă cineva vreodată sunt nevasta și cei doi copii.

Avea pentru ei o dragoste sălbatică, de proprietate, nu permitea nimănui să se lege de odorele pe care și le săruta în gând, la culcare, și

apoi la lumina zilei. Dar mai mult în gând...

Ai lui, nevastă și copii, doar ai lui...Era cu ei atent până în răunchii ființei, se speria uneori de năvala iubirii cu care îi sufoca, nu le dădea parcă voie să respire. Avusese și noroc, căci femeia lui era una de casă, atentă, grijulie, iubitoare, cu un farmec înăscut. Dar cel mai mult îi prețuia tactul, inteligența, judecata clară. Era tare mândru că știuse să aleagă dintre toate codanele pe care i le prezenta ba unul ba altul pe cea mai potrivită lui.

Războiul a fost un capitol din viață de care își amintea doar când mai trăgea o dușcă, se înfierbânta și răspundea provocărilor noastre. Povestea atunci, cu toate amănuntele de care mai era capabilă memoria, marșul lor prin gloanțe, cu un tun tras de căpăstru după el până ehei, tocmai în Germania, despre cum i-a murit, pulverizat de o mitralieră, cel mai bun prieten, despre tranșeele în care-și îngropau păduchii și obielele.

Ne arăta câteva fotografii făcute pe o pârtie de ski, atunci când o companie din regimentului lui, numărul 34, a fost trimisă să se instruiască și să poată pregăti un atac sinucigaș pe creasta înzăpezită a Taterei. L-au selecționat și pe el printre cei mai buni și aproape o lună s-a pregătit pe pârtia de ski, cu mitraliera de gât, să cucerească poziția. Le era teribil de frică și în timpul istovitoarelor antrenamente se rugau neîncetat să se topească zăpada și să se renunțe la nebunescul plan. Și chiar așa a fost, altminteri cine mai știe ce s-ar fi ales din inutila jertfă ostășească.

Nici atunci, ca de altfel niciodată în viața lui, nu a știut să trișeze, el s-a aflat doar acolo unde i s-a spus, a crezut în ceea ce a făcut și a văzut.

Colectivizarea a fost ca un al doilea război, i-au spus să plece să convingă țărani să intre în ceape, căci doar ei, muncitorii de la orașe, puteau face acest lucru. Țărani erau tot atât de neîncredători, dar înțelegeau sacrificiul oamenilor puși să execute ordine, unii le erau consăteni, chiar rude, și relația se vicia, căpăta un grotesc uman de neînchipuit. Dar s-a făcut și asta, au urmat și altele pentru a-i retrimite prin sate după cotele obligatorii, delegați la batoză, să nu clinească de-acolo pentru că dușmanul de clasă nu doarme, veghează și răzbate peste tot.

Pe el l-au trimis de data aceasta în cotloanele prăfuite ale Dobrogei, aproape de granița bulgărească, unde satele se numără după coșurile de fum. A stat cât i s-a spus, vreo câteva veri, din iunie până în septembrie, deși purta pentru cei de-acasă dor sălbatic, fără margini, ar fi alergat în bătaia vântului să-și mai strângă nevasta odată pe furate în brațe, sau să-i netezească cu mâinile lui aspre obrazul boțit de somn al fetei. În curând i se năștea și al doilea copil, femeia ducea greu sarcina, părea a fi băiat și tare zvăpăiat se anunța.

Dar i se spusese că dușmanul nu doarme, iar ei trebuie să vegheze la averea poporului.

Oamenii satului îl ghiciră însă repede că doar aparența era de om aspru, sufletul îi fusese dezghecat de iubire, era generos și tandru, uneori chiar vorbăreț și pus pe șotii. Stătea în gazdă la unul dintre sătenii cu ceva stare, dacă vaca din staul putea fi socotită o avere pentru o casă cu o liotă de copii desculți, înghesuiți prin ochiurile sobei și colțurile pridvorului, cu o femeie slabă și fără vlagă, mereu înfășurându-și capul cu o basma neagră, de moarte. Mânca la altul ca să nu fie paguba prea mare.

Iar ziua, de la răsărit la apus, în jarul verii dobrogene, se așeza liniștit la capătul batozei, își strângea batista la nări și scria într-un registru banițele cu grâu. Meticulos, să se înțeleagă bine socoteala. Mai băga uneori mâna în grămadă și prefira boabele pline, spărgea vreo două între dinți amintindu-și de copilăria petrecută pe valea de la Pantelimon. Într-o zi, un țăran îi spusese pe șoptite că dacă ar privi mai bine la bobul de grâu ar vedea chipul Domnului, că de-aia e alungit și plin de viață. Bobul de grâu este sfânt, mai spusese, pe șoptite, bătrânul, făcându-și cruce și depărtându-se brusc încât bărbatului i se pusese un nod în gât și apoi privise speriat în jur.

-La Lespezi, ehei, e drum greu și plin de pericole, o avertizase șoferul de pe camion încă de seară. Îți trebuie viză de la miliție, că-i sat de graniță, și trebuie să se știe cine pătrunde în zonă. Lespezi, ce sat sărac și plin de gropi! Te duc eu, nu-i vorbă, dar fă rost de acte trebuincioase mai întâi.

Maria își luă copilul de mână și inima în dinți și plecă să obțină viza de la comandantul miliției. Fată de la țară, neînvățată cu lumea, nu ezită să ceară să intre la șef și să spună destul de clar pentru toți:

-Îmi trebuie viză pentru Lespezi.

Vă rog frumos, cât mai repede. Trebuie să ajung neapărat.

- De ce? se miră omul în uniformă. Ce motive ai de atâta grabă? mai zise privind lung spre burta umflată peste măsură a femeii din fața sa. Nu te-o apuca nașterea pe drum?

- Fata - și o împinse în față – plânge că îi este dor de tată-său.

- Dar ce, ăsta este motiv serios? Du-te și vezi de treabă că acolo nu este loc pentru femei gravide.

Maria s-a descumpănit. A tras copilul de mână, grăbită să iasă mai repede din biroul afumat și să nu i se citească lacrimile învinse pe chip. Și s-a hotărât să plece fără nici o viză. Trebuia să ajungă la omul ei, să-l vadă, să-l strângă în brațe. Trebuia.

Băleanu era din cartier, trei străzi mai la vale, șofer pe camion. Căra cărbuni la Băneasa cam de două ori pe săptămână. Când avea de refăcut vreo haină se oprea la singurul croitor din zonă, la domnul Ilie venit, de ceva timp, să se așeze la oraș. Maria era nora cea nouă, mutată în camerele din chirpic, încă neterminate. Om cumsecade, s-a oferit pe loc să ia cu el femeia cu copilul și să-i așeze în cabina încinsă, să-i țină de urât pe drumul lung și întortocheat pe care trebuia să-l străbată. Șoferii au darul de a se bucura ori de câte ori au pe cineva alături la drum lung și-și pot alunga astfel singurătatea și plictisul.

Mașina hurducăia obosită, era un GAZ sovietic din cele cadorisite de "frații" mai mari cu ocazia intrării lor triumfale în țara românească, și pe care le-am plătit, slavă domnului, cu vârf și îndesat vreo douăzeci de ani.

Au trecut cu greu de Cobadin, apoi de Pietreni, au ajuns la Adamclisi. Șoferul, limbut, le vorbea ba de una, ba de alta, le arăta locurile cunoscute de el, le mai arunca câte o privire de simpatie. Avea și el o fetiță cu puțin mai mică decât pasagera din dreapta

sa și tare îi plăcea cum aceasta vorbea îmbujorată de tătașul ei plecat la batoză, de cât de mult îl dorea și câte poezii învățase special să i le spună.

S-au oprit la o brutărie și au cumpărat o pâine mare, caldă, țesută în multe arome, pe care au împărțit-o frățeste. Drumul urca în serpentine, tot mai strânse, mașina se apleca într-o parte și alta după încărcătura din spate, soarele se lăsase încins peste suflete. La Ioan Corvin, începuse să se vadă cum din capota mașinii țâșneau aburi încinși, apa fiartă a radiatorului revărsase amenințător.

-S-a spart chiuloasa motorului.

Băleanu opri brusc, înfuriat și se apucă de meșterit. Le spuse destul de arțăgos, de parcă ar fi fost și vina lor:

-Eu rămân aici să repar. Mergeți pe drum până la prima bifurcație, nu mai este decât o aruncătură de băț. Țineți stânga până la Rariștea, și de acolo aproape că ați ajuns. Hai, curaj!

Maria se înspăimântă de-a binelea. Copilul din burtă împingea cu piciorușele de-i lua respirația, fetița din mâna ei smiorcăia de oboseală, hăul i se deschidea în față.

Un bătrân de pe marginea șanțului, care păruse până atunci că dormita la umbră, fără vlagă, se oferă:

-Hai, taică, să te scot eu la marginea drumului, văd că ești străină. Arde ceva de te-ai pornit pe un asemenea timp și în starea asta.

-Arde dorul, moșule, mormăi în barbă Maria, dar nu se încumetă să rostească cu glas tare o necuviință față de bătrânul atât de binevoitor.

Și l-a urmat târând după ea bagajele și copila, scrâșnind din dinți și lăsând transpirația să-i inunde ochii. S-au despărțit la bifurcație, și-au dat binețe, moșul a mormăit iar ceva despre femeile din vremea asta care nu stau locului nici când li se apropie sorocul, dar cele două nu au mai așteptat și s-au așternut la drum singure. Anevoie, tot mai anevoie. Dar nu au mai rezistat decât vreo câteva sute de pași, până la primul pom, unde s-au lăsat încet, cu infinită precauție, pe marginea șanțului, și au scos din sacoșă bidonul cu apă coclită. Mama a desfăcut dopul, a ținut câțiva stropi în mâna arsă de transpirație, apoi a tamponat fața copilei, mai târziu a dat și peste al ei. Și-a turnat pe buzele umflate de sete, pe chip, apoi a întors capul să vadă de unde plecase.

Într-un târziu, dintr-un nor de praf a apărut un car cu fân, iar pe stinghia din față se vedeau un bărbat cu nevasta lui. Au salutat cu respect și s-au oprit mirați.

-Unde mergi, femeie, pe asemenea arșiță?

-La Lespezi, la bărbatul meu.

-Hai, urcă, atunci, te ducem noi până la marginea satului că nu-i de colea.

Pe grâul proaspăt secerat, trupurile celor două, mamă și fiică, s-au lăsat în voie, desfăcându-se din oboseala zilei, dar încet-încet, pielea fină, neînvățată, primi ascuțimea spicelor coapte făcând-o tot o rană. Observară târziu, aproape că nimic nu mai conta, iar de acolo, de la înălțimea carului încărcat, peisajul împietrit în forme prin care treceau, în apus de soare, căpăta umbre misterioase, stranii.

-A venit soția cantaragiului, strigau cei doi de pe stinghia carului către sătenii adunați ca la comandă, ciorchine, pe lângă car. E și fata lui, Rela, priviți-o!

Grupul creștea și oamenii priveau cu simpatie, dar și curioși la cele două ființe transfigurate de arșiță.

Casele se arătau știrbe, joase, cu ferestrele acoperite, cu polata descoperită, zidul de împrejmuire era din tizic, în curtea cu doi - trei zarzări uscați, se vedea câte o orătanie rătăcită. Ciutura fântânii sugruma găleata spartă din care se evaporase orice urmă de apă.

De la ultima casă coșcovită începea câmpul și undeva, departe, se auzea zgomotul batozei. Dealul era pieptiș, dar cine să le mai oprească pe cele două să nu urce aproape în fugă ultima parte a drumului lor?

-Tăticule, tăticuțule, sunt eu, Rela, a venit și mama, suntem iar împreună. Tăticule, tăticuțule, unde ești?

Din pleava răscolită de mașină, bărbatul cu fața ascunsă de batistă s-a oprit. A stat puțin cât să înțeleagă că pe el îl strigă. Și să recunoască glasul cristalin al copilului. Apoi a început să strige, tare, tot mai tare. Și și-a dat drumul la vale. Striga și alerga:

-Fetele mele, au venit fetele la mine, fete, fete cucuite...Nu mai putea să respire de efort, de emoție, de lacrimi. Pașii se împleteau la vale, picioarele căpătaseră un resort care le propulsau cu o viteză de rostogolit. Acolo, în mijlocul dealului, în văzul sătenilor, extenuați, cei trei s-au ajuns, s-au privit lung, s-a auzit un geamăt, ca un chiot, apoi s-au contopit într-o lungă îmbrățișare.

Soarele ardea, vorbele răzbeau din strânsoare, anapoda, fără șir, undeva, în stânga, glasul răgușit al batozei dezghioca sămânța.

Într-un târziu, gătit de efort, bărbatul scoase din buzunar un pumn de boabe:

-E grâu, fetelor, grâu de Dobrogea, care dă gust pâinii. Și cu ochii spre burta femeii lui:

-Și viață. Grâu și dragoste. Viață...

La sărbătoarea teatrului

Ana-Maria ȘTEFAN

*„V-am dat teatru, vi-l păziți
Ca un lăcaș de muze;
Cu el curând veți fi vestiți
Prin vești departe duse;
În el năravuri îndreptați,
Dați ascuțiri la minte,
Podoabe limbii noastre dați
Prin românești cuvinte!”*

Iancu Văcărescu

Atât de actuale și astăzi, versurile mă duc cu gândul la momentele în care m-am apropiat de teatru. Simțeam doar o chemare lăuntrică, inexplicabilă printr-un lanț causal. Ei bine, ideea de a face teatru s-a născut în mine încă din perioada primelor semne ale copilăriei. Mai târziu, am formulat un răspuns care este și acum valabil: vreau să fac teatru pentru că numai așa o să am posibilitatea să trăiesc mai multe vieți într-una singură. Să pot fi pusă în situații excepționale pe care o viață obișnuită nu ți le poate oferi, să traversez mental și alte destine în afară de al meu, să valorific la intensitate maximă toate nuanțele mele sufletești și psihice, ajungând în felul acesta mult mai departe în procesul de autocunoaștere. „Teatrul este locul unde actorii se mișcă și vorbesc dialogat, înlăuntrul fanteziei unui autor”, spunea Petre Țuțea. Îmi permit să completez prin a spune că teatrul este un templu de cultură cu menire civilizatoare, formatoare, este locul unde se naște

această artă de a putea trăi cu blândețe, încredere, tandrețe, lacrimă, fragilitate, forță, atâtea vieți.

Actorul.... acea viață complexă care nu știe decât să ardă pentru scenă, căci procesul de creație poate fi foarte chinuitor. Arta mi se pare când ușoară, când grea, când fermecătoare, când nesuferită, când plină de bucurii, când aspră și chinuitoare și nu mă înșel! Dar nu există bucurie mai mare decât să te simți pe scenă ca la tine acasă! Un actor are nevoie în permanență de antrenament și disciplină, căci arta nu poate domni acolo unde este haosul, ea fiind în primul rând ordine și armonie.

Iubim teatrul, îl iubim pentru că ne transmite emoții vii, pentru că ne plac poveștile asumate în care ne regăsim, pentru că ne scoate din cotidian, pentru că ne face să ne punem întrebări iar alteori ne contopim cu personajele din fața noastră, îl iubim pentru că este cea mai frumoasă artă, pentru că este un carusel de emoții, talent, interacțiuni, trăiri interioare puternice și pentru că îl iubim el merită sărbătorit an de an. De altfel, Ziua mondială a teatrului este aniversată anual la 27 martie. Instituită în 1961, la Viena, de Institutul Internațional de Teatru (ITI), a devenit, din 1962, un eveniment anual, organizat de Centrele naționale ale institutului. ITI a fost înființat în 1948, la inițiativa UNESCO, și reprezintă cea mai importantă organizație non-guvernamentală din domeniul artistic.

Pentru marcarea acestei zile sunt organizate diverse manifestări naționale și internaționale de teatru, dar și spectacole și concerte, evenimente în cadrul cărora publicul are ocazia să întâlnească artiștii preferați. Astfel, Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a marcat Ziua Internațională a Teatrului, printr-un eveniment dedicat actorului **Virgil Andriescu** și activității sale îndelungate. Evenimentul s-a desfășurat la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”. Având o impresionantă colecție documentară de fotografii din lumea teatrului, doamna Aurelia Lăpușan a pus la dispoziție special pentru acest

*Micuțele artiste de la Școala
N.Tonitza din Constanța*

eveniment fotografiile cu momente inedite din activitatea actorului, pe care spectatorii le-au putut admira într-una din sălile de expoziție ale Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”. Tot în cadrul evenimentului au avut loc și alte manifestări artistice, iar în foyer a fost amplasată o colecție de costume din recuzita Teatrului de Stat Constanța. Înainte de începerea spectacolului, publicul a ascultat mesajul tradițional internațional citit de actorul Dan Cojocaru – șef serviciu Coordonare Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”, prin care a comunicat celor prezenți reflecțiile lui Carlos Celdran asupra teatrului, renumitul regizor de teatru, dramaturg, profesor de teatru, profesor universitar de origine cubaneză care a fost desemnat la nivel internațional să transmită acest mesaj în toată lumea cu ocazia acestei sărbători. Astfel, scena a fost însuflețită de scenete de teatru, ale elevelor de la Școala Gimnazială nr. 39 „Nicolae Tonitza” care au prezentat un moment după piesa „Gaițele” de Alexandru Kirițescu, dar și un spectacol al elevilor de la Colegiul Național de Arte „Regina Maria” de la clasa de actorie, format din scene din piesele lui I. L. Caragiale sau schițe precum „Amicii”, „Conu Leonida față cu reacțiunea” sau „D`ale carnavalului”.

Spectatorii s-au bucurat de prezența invitatului special **Virgil Andriescu**, actorul al cărui talent este întotdeauna limpede și uimitor, care a transmis elevilor iubitori de teatru, dornici de a deveni actori câteva gânduri și sfaturi din experiența sa de teatru și film de peste 60 de ani, iar apoi pe ecran a rulat un colaj format din câteva filme în care s-a remarcat prin temperamentul său vulcanic, prin structura puternică și firea sensibilă, printre care: „Vacanța de Crăciun”, „Ochii care nu se văd”, „Mutu” și „Femeia mării”. Evenimentul face parte din proiectul cultural „Artă, de la viziune la formă”, inițiat de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, prin intermediul căruia se urmărește recunoașterea meritelor persoanelor care prin activitatea lor contribuie la dezvoltarea actului cultural – artistic și încurajarea exprimării prin artă. Cu acest prilej **prof.univ.dr. Manuela Cernat**, Membră în Consiliul Uniunii Cineaștilor și autoare a mai multor cărți dedicate filmului, a transmis un mesaj emoționant actorului Virgil Andriescu:

„Un mare actor de teatru și film!!! Îndrăznesc să spun, cu mâna pe inimă, un actor excepțional din pleiada de aur a celor care au înnobilit scena și ecranul României în vremuri aprige și în primii ani ai ciudatei, neîmplinitei noastre tranziții dinspre dictatură spre democrație. Mă leagă de domnia sa amintiri prețioase. L-am cunoscut pe platou la „Labirintul”, al colegului meu de facultate Șerban Creangă, în care debuta ca autor de muzică de film dirijorul Răsvan Cernat. M-a impresionat prin statura impozantă, glasul baritonal, și, mai ales extraordinara concentrare în fața camerei. Cu maximă interiorizare și economie de mijloace știa să creeze personaje de neuitat. Nu întâmplător ochiul unuia dintre cei mai importanți regizori ai lumii, grecul Theo Angelopoulos, l-a inclus în distribuția unuia dintre cele mai tulburătoare filme ale tuturor timpurilor, „Privirea lui Ulysse”. Gil Andriescu face parte din prețioasa categorie a actorilor stâlp. Fără ei, arhitectura unui spectacol sau a unui film nu stă în picioare. Dacă ar fi trăit la Hollywood, Gil Andriescu ar fi fost omagiat cu puzderie de trofee. România e mai puțin generoasă cu valorile ei. Plecăciune, domnule Gil Andriescu.”

Printre invitații de marcă ai evenimentului s-au numărat: Anaid Tavitian, conf. dr. Aurelia Lăpușan, actorul Bogdan Caragea, prof. univ. Olga Duțu, prof. Angi Doicescu, Erwin Șimșensohn – director general interimar al TSC.

La final, Virgil Andriescu a recitat invitaților poezia *Actorul* de Dumitru Matcovschi, cu o deosebită sensibilitate artistică, cu o voce care îmbracă sunetele în fire de aur și mătase, reușind să creeze din acest momente o adevărată lecție de actorie!

Sărbătoarea mozaică de Purim

Oana Elena POPESCU

Evreii de pe întreg mapamondul au celebrat *Purim-ul* anul acesta, începând cu seara zilei de 20 martie și terminându-se în apusul zilei de 21 martie. Această sărbătoare marchează eliberarea evreilor de sub dominația Imperiului Persan-Babilonic. În sine, **Purim** este o sărbătoare a veseliei și a libertății. Atmosfera generală de bucurie, mesele organizate în familie sau în cadrul întregii comunități, carnavalurile, cadourile și bucatele tradiționale fac din Purim o sărbătoare mai nonconformistă, dar foarte îndrăgită, care spune foarte multe lucruri despre tradițiile iudaice.

Cu această ocazie, evreii au voie să consume băuturi alcoolice (*mishloach manot*), își oferă reciproc alimente și băuturi (*mishloach manot*), pomană pentru săraci (*mattanot la-evyonim*), și o masă de celebrare (*se'udat Purim*). Foarte răspândite sunt și dulciurile, cum ar fi prăjiturilele tradiționale în formă de stea (*Hamantaschen*). Toți participanții la această sărbătoare primesc accesorii de carnaval și flașnete pentru că tradiția cere ca la o așa sărbătoare să se citească cartea Esterei (*keriat ha-megillá*) iar la auzul citirii numelui *Haman* toată lumea să folosească flașnetele pentru a face zgomot cu scopul de a-l goni și odată cu el ghinionul și spiritele rele. Conform tradiției, este vorba despre momentul crucial, când Haman, cel care dorea stărpirea rasei evreiești din imperiul persan, a fost ucis de către regina Estera. Cartea Esterei conține fundamentul acestei celebrări. Părintele Iustinian Cârstoiu, conferențiar doctor la catedra de Vechiul Testament a Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” din București, a explicat fundamentul scripturistic și contextul istoric în care a fost instituită sărbătoarea Purim:

„În secolul al VI-lea î.Hr., în vremea cuceririi Indiei de către medo-persi, o parte dintre evrei au fost luați robi și duși în Persia. În secolul al V-lea, când la cârma Imperiului persan a venit Xerxe, un demnitar al acestuia, care îi ura foarte mult pe evrei, a hotărât exterminarea lor din toate provinciile Persiei”.

Cartea Esterei explică în amănunt toate intrigile legate de acest eveniment. Astfel, aflăm că Estera, o evreică orfană care a fost crescută de unchiul ei, Mardoheu, ajunge împărăteasa lui Xerxe. În același timp, Mardoheu îi salvează viața împăratului, dezvăluind un complot de la curte. Totuși, Aman, un influent demnitar imperial, care îl ura pe Mardoheu, deoarece acesta nu i se închina, obține de la Xerxe un decret care hotăra ca toți evreii să fie uciși la 13 Adar, dată care s-a decis prin intermediul sorților. La aflarea acestei vești cumplite, Estera a poruncit tuturor evreilor să postească și să se roage timp de trei zile. După acest post, ea s-a înfățișat lui Xerxe, căruia i-a destăinuit planul lui Aman și l-a rugat să salveze poporul. Atunci, împăratul l-a spânzurat pe Haman, numindu-l pe Mardoheu în demnitatea acestuia și, pentru că un decret imperial nu poate fi anulat, a dat un nou decret, prin care le dădea voie evreilor să se apere în fața celor care vor încerca să-i omoare. Părintele profesor a concluzionat că ziua hotărâtă în scopul exterminării evreilor a fost aleasă ca zi de bucurie pentru salvarea lor. În Talmud și în folclorul evreiesc, această zi a rămas sărbătoarea bucuriei, așa cum se reflectă și în unele aforisme: păzește-te să nu te veselești atunci când nu trebuie, dar de Purim și de Hanuka să te bucuri în Domnul. De asemenea, se spune că zilele de Purim nu vor înceta niciodată să existe, chiar dacă toate celelalte sărbători vor dispărea”.

„Themis, drumul către eternitate”

Oana Elena POPESCU

Joi, 28 martie 2019 s-a desfășurat Proiectul cultural educativ „Themis, drumul către umanitate” ce are ca scop prevenirea hărțuirii psihologice.

Evenimentul organizat de Consiliul Județean Constanța, prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, s-a realizat cu sprijinul Inspectoratului Școlar Județean Constanța și a Tribunalului Constanța și a avut loc la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”.

Proiectul se adresează în primul rând tinerilor și familiilor acestora în încercarea de a aduce societatea în spiritul dreptății, al justiției, un exemplu de corector social.

Având ca punct de pornire protocolul semnat în anul 2013 între Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Public și Ministerul Educației Naționale pentru promovarea educației juridice în școli, evenimentele organizate în cadrul acestui proiect prezintă într-o manieră atractivă noțiuni de educație juridică adaptate la formele de învățământ primar, secundar și liceal, cu adresabilitate directă și către toate celelalte categorii de vârstă.

Prin hărțuire psihologică, tema evenimentului, se înțelege „orice comportament necorespunzător care are loc într-o perioadă, este repetitiv sau sistematic și implică un comportament fizic, limbaj oral sau scris, gesturi sau alte acte intenționate și care ar putea afecta personalitatea, demnitatea

sau integritatea fizică ori psihologică a unei persoane”, mai prevede legea.

La eveniment au participat judecătorele Felicia Marcu și Monica Tănase care au prezentat fenomenul aducând completări de natură juridică și răspunzând tuturor întrebărilor publicului format dintr-un număr mare de elevi din Constanța care au asistat sub atenta supraveghere a inspectorului școlar Marinela Mrejeru, Dan Cernat – președintele Consiliului Județean al Părinților, și reprezentanți ai Centrului Regional de Prevenire Evaluare și Consiliere Antidrog Constanța.

„Împreună pentru viitor”

Ana-Maria ȘTEFAN

În data de 29 martie 2019, cu sprijinul Consiliului Județean Constanța, Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Inspectoratului Județean Constanța a fost organizat Concursul Național de Dans modern și tradițional „Împreună pentru viitor” faza județeană.

Evenimentul s-a desfășurat la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” Constanța care a găzduit momentele artistice desfășurate de: Trupa „Folk Trotter” Cumpăna împreună cu Walter Ghicolescu, Cociu Cristina – Școala Gimnazială nr. 3 „Ciprian Porumbescu” Constanța, Echipajul „Buburuzele” – Grădinița cu program prelungit „Roboțel” Constanța, Trupa „Dolls” – Palatul Copiilor Constanța, Trupa „Funky Girls” – Palatul Copiilor Constanța, Asan Elvis Matsum (botezat Constantin – Seminarul Teologic Ortodox „Sfântul Cuvios Dionisie Exiguul” Constanța), Echipajul „Aladin și Lampa Fermecată”

În cadrul programului artistic au participat și elevi voluntari din cadrul Liceului Tehnologic de Electrotehnică și Telecomunicații Constanța.

La concurs s-au înscris următoarele echipe:

Secțiunea dans modern

1. Școala Gimnazială nr. 17 „Ion Minulescu” Constanța
2. Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă „Maria Montessori” Constanța;
3. Colegiul Național de Arte „Regina Maria” Constanța
4. Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă „Delfinul” Constanța;
5. Liceul Teoretic „Decebal” Constanța

Secțiunea dans tradițional:

1. Grădinița cu program prelungit „Amicii” Constanța
2. Centrul de Zi pentru Copii cu Autism Constanța;
3. Clubul Sportiv nr. 1 Constanța
4. Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă „Maria Montessori” Constanța;
5. Liceul Tehnologic Cogealac
6. Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă „Albatros” Constanța;
7. Școala Gimnazială nr. 22 „I.C.Brătianu” Constanța
8. Liceul Tehnologic „Virgil Madgearu” Constanța
9. Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă „Delfinul” Constanța;
10. Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă „Albatros” Constanța, echipa „Eladda”;
11. Liceul Tehnologic „Dimitrie Leonida” Constanța
12. Școala Gimnazială nr. 5 „Nicolae Iorga” Constanța
13. Școala Gimnazială nr. 6 „Nicolae Titulescu” Constanța”.

Astfel timp de aproximativ două ore, sala Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” a fost însuflețită de atmosfera creată pe scenă de micii dansatori vizibil emoționați dar atât de talentați, care îndrumați de profesori au reușit să-și descopere corpul ca mijloc de expresivitate aducând în acest fel o stare de bine tuturor spectatorilor. Felicitări!

Elena Alistar, simbol al femeii basarabene

Eugenia DRAGOȘ¹

¹din jurnalul unei basarabence, în amintirea Eugeniei Dragoș

Cine a fost dr. Elena Alistar? Fiică de preot român născută în 1873 într-un sat din județul Ismail; studii primare în satul natal, în familie, iar liceul în limba rusă –sub ocupația țaristă, la Școala Eparhială din Chișinău, unde copiii românilor moldoveni erau umiliți necunoscând rusa.

După absolvire este încadrată într-o școală românească. Se căsătorește cu preotul Alistar.

După decesul acestuia nu se mai recăsătorește.

La sfatul unui revoluționar polonez este însemnată să lupte pentru drepturile naționale iar pentru aceasta să plece în România.

Trebuie să mai fac o mențiune specială pentru marea luptătoare pentru unire Elena Alistar, directoarea Liceului eparhial - care avea și o secție de învățătoare.

Maică-simbol al femeii basarabene.

A pornit în profesie ca învățătoare. După decesul soțului, se înscrie cu sprijinul marelui moșier, patriot, filantrop Vasile Stroescu la Facultatea de medicină din Iași.

Elena Alistar urmează cursurile de medicină în anii 1898-1909, mediu propice în cadrul cercurilor studențești și sub influența unor personalități precum Nicolae Iorga, A.Xenopol, Constantin Stere, dr.Constantin Parhon, desfășoară o activitate publicistică cu caracter politic-patriotic și cetățenesc prin publicații la Iași și acasă, în Basarabia.

În timpul primului război mondial, activează pe front ca medic militar, fiind încă studentă. În timpul vacanțelor, Elena Alistar desfășura o intensă activitate de educație sanitară: cutreiera satele basarabene pentru acest scop, dar mai ales pentru deșteptarea conștiinței naționale, a apartenenței la unul și același neam românesc. Evident că aceasta nu plăcea conducerii statului opresiv rus. Tocmai de

aceea era permanent urmărită de poliția secretă coteropitoare a Basarabiei, Ohrana.

A fost arestată pentru „activitate naționalistă” împreună cu membrii grupării lui Daniel Ciugureanu deoarece susținea necesitatea eliberării prin forță a Basarabiei de sub stăpânirea rusă. A reușit să scape din temniță cu ajutorul aceluiasi filantrop, Vasile Stroescu, care cu bogăția lui a adus servicii conducerii guberniale. Dar cum a aflat că pupila sa este înțemnițată?

Elena Alistar și-a rupt un petic din poala cămășii pe care a scris cu sângele său unde se află și, printr-un paznic, bun român basarabean, semnalul ei a ajuns unde trebuie.

Prin multe piedici, dar având alături marea masă a românilor treziți la adevărul originii lor, Elena Alistar a reușit să fie în fruntea luptei pentru Unire. Mai mult, numită la conducerea primului Liceu din Chișinău a crescut promoții de fiice ale românilor basarabeni, devenite învățătoare și conducătoare de nădejde în munci administrative.

După unirea de la 27 martie 1918 Elena Alistar a înființat - prin transformarea școlii ruse - Liceul

eparhial cu secția de învățătoare în limba română. Și celelalte licee au introdus limba română în programa curentă.

Elena Alistar a ținut în școli secundare câte două eleve, iar pe unele mai silitoare le-a susținut cu banii ei la universități. Și la școala unde am fost eu două eleve au fost ajutate astfel de Elena Alistar. Urmându-i exemplul, un alt membru al Sfatului Țării, Ion Pelivan, le-a ajutat pe Maria Popovici și Elena Roșca, iar Pantelimon Halippa avea „pupilele” lui la alte școli.

Pentru activitatea publicistică, cercetările etnografice, sociale și activitatea de culturalizare a populației basarabene, ținută în întineric ca neștiutoare de carte, mai ales în timpul vacanțelor, atrage atenția organelor de represiune țariste, motiv pentru care este arestată de OHRANA din august până în octombrie 1914, când este ajutată, tot de filantropul Stroescu.

Va fi eliberată cu promisiunea de a nu mai face politică, ceea ce o îndârjește și mai mult pentru lupta de apropiere a basarabenilor de România.

În anul 1919 devine doctor în medicină generală, chirurgie și psihiatrie.

Cu riscul de a repeta, vreau să subliniez datoria ce o avem pentru a sărbători la 27 martie nu numai Ziua Marii Uniri, ci și simbolul femeii basarabene, femeie eroină, exemplu de dăruire pentru neam și Unirea cu patria-mamă, România.

Se cuvine să ne amintim și să cinstim memoria celor ce au fost, așa cum trebuie să cinstim și memoria femeii care a luptat pentru renașterea sentimentului de patrie. Oamenii mai în vârstă își amintesc de Elena Alistar care îmbrăcată în mod solemn în costumul național românesc și cu demnitate pentru izbânda drepturilor strămoșești asupra pământului Basarabiei, a semnat Actul Unirii Basarabiei cu Patria-Mamă, România, alături de ceilalți membri ai Sfatului Țării: Pantelimon Halippa, Ion Buzdugan, dr. Ciugureanu, Anton Crihan etc.

Elena Alistar a fost medic, deputat, activistă pentru emanciparea poporului basarabean, ținut o sută de ani sub obrocul Rusiei Țariste.

A avut ajutorul marelui patriot –din păcate uitat de statul român - Vasile Stroescu, mare moșier și filantrop basarabean, bine cunoscut prin folosirea celei mai mari părți din avere sa în investiții mari în țară. Construcția și înființarea „Preparandiei de la Blaj”, contribuția la „Ateneul Român” pentru înființarea și construirea Bisericii Neamului, la București (bani de aur, în totalitate, dispăruți din păcate) și multe alte acțiuni. Edificii și burse în Moldova, la Iași, Neamț etc.

Nu a fost ușor dar Elena Alistar era o femeie dârză, puternică, riscând mult, dar fiind sigură de izbânda finală. Împlinirea Unirii. Păcat că a fost de așa scurtă durată: 1918-1944.

După Unire devine și mai activă: reorganizează spitale.

Etic versus estetic în fotografia online

Iulia PANĂ

”O fotografie nu e doar o imagine, o interpretare a realului. O fotografie este și o amprentă, o urmă, ceva luat direct din realitate, precum urma piciorului sau o mască mortuară.” Susan Sonntag

Fotografia este considerată dintotdeauna o reproducere fidelă a realității.

Imaginea fotografică este mai mult decât o formă iconică de exprimare, aceasta este prezentată ca o cristalizare instantanee vizuală, un rezultat căutat cu insistență de omenire de-a lungul istoriei sale. De când a fost brevetată fotografia, în 1839, această invenție tehnică din perioada industrializării, a schimbat peisajul vizual pentru totdeauna și a oferit posibilități noi și interesante pentru ca oamenii să descopere vizual lumea, cultura, societatea și mediul înconjurător. Veridicitatea vizuală a mediului a continuat să ofere informații în secolul al XX-lea, oamenii de știință au subliniat relația ontologică inerentă a fotografiei așa cum descria Andre Bazin „obsesia noastră cu realismul”.¹ Unii s-au concentrat asupra funcției de fotografiere ca mod populist de comunicare și diseminare. În acest sens, fotografia a devenit un „purtător important și formator al modernismului”, care urmărea să se îndepărteze de tradițiile și ierarhiile din trecut.²

Fotojurnalismul ca element al comunicării are nevoie uneori de decriptări ale imaginilor devenite subiecte mondene sau “sarea și piperul” unor materiale scrise și necesită deseori (mai ales acum în era rețelelor sociale) o analiză a reperelor teoretice legate de senzații, percepții, reprezentări și adevăr vizual, etică și moralitate.

Prin calitatea profesiei sale, fotojurnalistul își arogă o funcție socială, aceea de a relata informația veridică și obiectivă a realităților cotidiene. Fotografia poate deveni o marfă atunci când ea se asociază comunicării în masă, ceea ce îi poate conferi un public major ca receptor al mesajului său. Brassai, celebru fotograf,³ ” afirma că un fotograf special, cu adevărat bun, caută acele momente de maximă intensitate și găsește lumina perfectă, unghiul potrivit și exact acea secundă în care fotografia este gata să spună o poveste, să

reușească să se construiască pe ea însăși. Fotografia, astfel, nu mai este doar un *aide-memoire*, ci devine un text și presupune două elemente cheie: cel care este fotografiat și cel care stă în spatele camerei. Așadar, în fotografie moartea este anulată, iar subiectul este etern recuperabil.”

Am ales ca studiu de caz o fotografie publicată pe rețeaua de socializare facebook de către fotograf Sorin Onișor. Recunoscut ca unul dintre cei mai importanți fotografi contemporani, și-a câpătat cu prisosință titulatura de “fotograf satului românesc”. Stilul său fotojurnalistic este remarcabil prin relația dintre viața simplă a satului și istoriile, poveștile oamenilor din fotografiile lui. Acest stil a fost denumit “Fotojurnalism Etnografic”. Iată ce declara într-un interviu pe site-ul www.7est.ro:

“Cred că fotografia trebuie să fie un stil de viață. Fotografia te ajută să descoperi locuri și oameni interesanți. Prin fotografie poți să iei oameni din mediul urban și să-i educi asupra a ceea ce înseamnă sat, omenie, ospitalitate, natură, respect pentru natură. Pentru mine, fotografia este un stil de viață! (...) Îmi place să văd oameni, peisaje, sate și să le promovez.”

Această mărturisire sinceră a menirii sale este probată fără urmă de îndoială în sutele de albume cu imagini ale satului românesc. Studiul meu de caz se bazează pe o fotografie care a stârnit un val de mesaje pro și contra abordării imaginii unui sat din Moldova.

În anul 2016 Sorin Onișor postează o fotografie distribuită public pe pagina personală cu următorul status : “*Vasilică de 8 ani, eroul satului, deoarece l-a găsit înecat pe bătrânul Vasile de 83 de ani, după mai bine de două zile de căutări ! iar bătrânul cu pricina, nu avea familie...fusese căsătorit în tinerețe, însă soția îl părăsise pentru altul! trăia singur, așa că nu a avut cine să-l plângă.... un alt fel de poveste.....(fotografie postată cu acordul părinților copilului)*”

Dacă facem referire la deontologia fotojurnalistică (termenul de deontologie vine din grecescul deon (datorie) și logos (cunoaștere) etica deontologică

¹ Andre Bazin, “The Ontology of the Photographic Image,” in *What Is Cinema?: Essays*, ed. Hugh Gray (Berkeley: University of California Press, 1972), 12–13.

² Liz Wells, ed., *Photography: A Critical Introduction* (London: Routledge, 2009), 19.

³ <http://www.dissolvedmagazine.com/fotografie/brassai/>

pune în discuție moralitatea și principiul datoriei în acțiunile umane, mai exact relația dintre datorie și moralitatea acțiunilor umane. Fotografia de mai sus a acumulat peste 700 de aprecieri și peste 300 de comentarii pro și contra.

titlatura lui de erou al satului.

“O acțiune este corectă din punct de vedere moral dacă și numai dacă nu încalcă setul de reguli de comportament a căror acceptare generală în comunitate ar avea cele mai bune consecințe -

În această situație clar se impunea regula fotojurnalistică de respectare a demnității ființelor umane și considerație asupra dreptului lor la viața privată.

Sigur declararea faptului că a primit acordul părinților este conformă, dar există și o etică a consecințelor unei acțiuni de acest gen. Consider că Sorin Onisor nu și-a recunoscut eroarea etică considerând că publicul va fi deopotrivă intrigat de subiect și încântat de stilul fotografic purtând semnătura sa.

În sutele de comentarii s-au deschis polemici aprinse, de aceea am ales acest studiu de caz. Apreciată de mulți fotografi ca o fotografie reușită și plină de curaj, fotografia cu Vasilică eroul, care spălându-și cizmele în râu, îl găsește pe bătrânul Vasile înecat, este o poveste tristă, o fotografie pe care de altfel nu ar fi ratat-o niciun fotograf în căutarea senzaționalului. Controversa pornește din publicarea ei pe pagina publică ceea ce pune la îndoială într-o oarecare măsură responsabilitatea morală a fotografului.

Subiectele fotografice care pun în primplan o situație de genul acesta și mai ales exploatarea prin publicare, pot leza persoanele implicate, pot aduce prejudicii la viața privată, mai ales a minorilor. În situația în care părinții și-au dat acordul, acestora trebuia să le fie comunicate și consecințele, respectiv asocierea copilului cu găsirea cadavrului, acesta fiind la vârsta la care nu conștientizezi cu adevărat ceea ce se întâmplă, amplificat și de

adică cel puțin la fel de bun ca orice set de reguli rivale sau fără reguli.”⁴

Dacă încercăm o privire din altă perspectivă și anume a relației corpului uman cu mediul în care fotografia îl surprinde subiectul și regândirea ansamblului în cheie post-umanistă, am găsi elemente estetice și de voyeurism oarecum morbid dar acceptate. În istoria fotografiei există perioada fotografiei postmortem de studio care după standardele din zilele noastre, ar fi considerată un subiect tabu, însă în epoca victoriană era ceva cât se poate de obișnuit, chiar apreciată, ca o legătură permanentă cu ființele pierdute.

Totuși, această fotografie este publicată pe o pagina personală a unei rețele de socializare, de ce am căuta să o analizăm? Nu există încă o lege clară a internetului.

Dintr-un material apărut pe un blog⁵ care la rândul său citează din:

Dreptul la imagine în contextul distribuirii fotografiilor pe rețelele de socializare

Autor: Bogdan Halcu și Andreea Lisievici
16.01.2015 articol a apărut în “Revista Română de Drept al Afacerilor” numărul 11/2014 și este republicat cu acordul revistei., se impune clar ideea de morală și bună credință pe care orice individ aici în speță artist fotograf trebuie să o aibă în acțiunea lui de expunere publică.

“Explozia de popularitate a aplicațiilor de social

⁴ http://www.bbc.co.uk/ethics/introduction/consequentialism_1.shtml

⁵ http://dataprivacyblog.tuca.ro/dreptul-la-imagine-in-contextul-distribuirii-fotografiilor-pe-retelele-de-socializare/#_ftn3

media a înlăturat aproape în totalitate barierele comunicării de masă. Cu un slide și două-trei tap-uri pe ecranul telefonului, utilizatorul Facebook poate distribui gânduri sau imagini de zeci de ori mai repede decât redactorii oricărei publicații și-ar fi închipuit nu cu foarte mulți ani în urmă. [...]Din acest motiv, fotografierea și utilizarea imaginilor cu activități private desfășurate în locuri publice sunt legale numai dacă înregistrările sunt utilizate cu bună-credință. Aceasta impune existența unui interes legitim⁶ care să justifice fotografierea și utilizarea, interes care trebuie să existe inclusiv la momentul fotografierii (de ex. surprinderea unor fapte nelegale). În caz contrar, utilizarea cu bună-credință este pusă sub semnul întrebării, iar persoana în cauză se va putea opune utilizării imaginii sale.”

În studiul de caz relatat, avem o situație inedită și contradictorie, persoana fotografiată nu își poate da acordul și nici nu există urmaș care să o facă. Putem pune sub semnul unei lipse a bunei credințe cu știință, conform legii justificând lipsa cuiva care să ofere acord de publicare. Tocmai acesta este miza studiului de caz, până unde duce nevoia de notorietate în social media, până unde putem întinde firul din ce în ce mai subțire ce ne leagă de raportul unei răspunderi morale față de divinitate și de spectrul morții?

Sigur, fără a-și imputa ceva Sorin Onișor păstrează această fotografie pe pagina sa de facebook socotind că demersul său este unul pur jurnalistic și de relatare a unei întâmplări altfel sau o poveste

⁶ În ceea ce privește analiza interesului legitim al persoanei care ar folosi fotografia și balanța între acesta și interesele persoanei portretizate, este relevant Avizul Grupului de Lucru Art. 29 nr. 06/2014 cu privire la noțiunea de interese legitime ale operatorului în temeiul articolului 7 din Directiva 95/46/CE (WP 217), disponibil la http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf.

altfel așa cum își comenta propria fotografie.

Și cu ideea prezumției de nevinovăție mă gândesc că poate acel „punctum,” al lui Roland Barthes este cadavrul din plan îndepărtat în contraplan cu chipul îmbujorat și oarecum șagălnic al copilului, acel moment al sorții ce lovește privitorul și îl face să-l privească din ce în ce mai atent, oferind fotografiei un atribut de curiozitate. „Fotografia este subversivă nu atunci când înspăimântă, răscolește sau chiar stigmatizează, ci atunci când este meditativă.” (p. 37)⁷

Fotografia lui Sorin Onișor este o fotografie reușită din punct de vedere tehnic și artistic fără îndoială, așezarea copilului Vasilică plin de vitalitate în plan apropiat și a cadavrului bătrânului Vasile în plan îndepărtat, formează o fotocompoziție ca o juxtapunere viață/ moarte. Și totuși, o undă de cinism răzbate dincolo de imagine, punând sub semnul întrebării legitimitatea morală a publicării acestei fotografii.

“Cu toate că au existat și există opinii care neagă existența răspunderii morale, existența ei este „strâns legată de conștiința noastră morală și înainte de a fi declarați responsabili din punct de vedere moral din partea altor foruri, propria noastră conștiință este forul cel dintâi care ne declară responsabili”.⁸

Ca o continuare a mesajelor primite artistul

fotograf se justifică cu o nouă fotografie.

Sorin Onișor : despre viață și moarte....azi seara, undeva in Bucovina !cel mai tare m-a frapat coincidența de nume, tânărul Vasile și bătrânul Vasile de 83 de ani !băiatul l-a descoperit, vrând

⁷ Roland Barthes, „Camera Luminoasă-Insemnări despre Fotografie” (Tr. Virgil Mleşniță, ed. Idea Design&Print(Cluj,2009),

⁸ <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/etica-si-deontologia-juridica/etica-si-responsabilitatea-sociala/>

să-și curețe cizmele de noroi, în apa râului.....

Comentarii de pe pagina personală de facebook a lui Sorin Onișor :

Andi Tuțescu Exceptională fotografie. Nu neapărat prin partea tehnică, ci prin mesajul simplu și atât de sincer. Exceptional este și curajul de a o pune aici, la cheremul tuturor celor care vin cu mesajele înțelese de-acasă.

Sorin Onișor mulțumesc pentru înțelegere ! observ că s-au linistit apele...era și cazul :)

Sorin Onișor fotografia a fost făcută într-un context public, fără niciun fel de regie...oricum totul a durat vreo 10 minute. și ca să fie împăcată toata lumea, am și acordul în scris al părinților copilului să folosesc imaginea tânărului erou !

Ana Maria Toma Copilul zâmbeste! De ce? Pt că nu percepe moartea... Probabil el era încântat de faptul că cineva îi făcea o poza, și nu oricine, un fotograf profesionist.

Ștefan Taloș Sorin, din respect îți sugerez să retragi acest cadru, oricât de frapantă coincidență găsești între cele două nume, chiar dacă intră în spectrul fotojurnalistic, este un cadru care nu se publică online alături de celelalte lucrări ale tale. Cred uneori că ineditul te face să pierzi contactul cu normele artistice ce te definesc. Multă baftă!⁹

Consider ultimul comentariu, ca o concluzie firească a unui privitor avizat(chiar fotograf) în ideea acestui studiu de caz.

⁹ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10153956694058739&set=p.10153956694058739&type=3&theater>

Info – Datina

Primăvara vedetelor

Cea de-a doua ediție a Festivalului Național „Primăvara vedetelor”, desfășurat la București în data de 31 martie 2019, a adus prin cursanții clasei de canto a Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, trofeul festivalului, trofee ale diverselor categorii și secțiuni din concurs dar și alte numeroase premii I, II și III, după cum urmează:

TROFEUL FESTIVALULUI –
IZABELA IONESCU
TROFEUL GRUPEI 15 – 18 ANI, la secțiunea muzică ușoară –
MIHAELA NICOLAE
SECȚIUNEA DOINĂ – CATEGORIA 15 – 18 ANI
PREMIUL II – MIHAELA NICOLAE
SECȚIUNEA MUZICĂ UȘOARĂ
CATEGORIA 6 – 8 ANI
PREMIUL III – ȘTEFANIA GOGLEAZĂ
CATEGORIA 9 – 11 ANI
PREMIUL I – MATEI YOGA YANIS
– RUXANDRA MIHAI
PREMIUL II – SABINA POPA ONOFREI
PREMIUL III – ANDREEA DRAGOMIR

– ANDREEA ITU
CATEGORIA 12 – 14 ANI
PREMIUL II – ALEXANDRA STRĂTILĂ
– ANDREEA VLAD
PREMIUL III – GIULIA BANU
– BERNA MEMET
CATEGORIA 15 – 18 ANI
PREMIUL I – ȘTEFANIA DIACONU
SECȚIUNEA MUZICĂ POPULARĂ
CATEGORIA 9 – 11 ANI
PREMIUL I – SEBASTIAN BRATU
PREMIUL III – ANDREEA ITU
CATEGORIA 12 – 14 ANI
PREMIUL II – MEMET BERNA
PREMIUL III – GIULIA BANU
CATEGORIA 15 – 18 ANI
PREMIUL II – RAMONA POPA

Șirul premiilor se încheie cu diploma de merit a instructorului DANIEL MITITELU, profesor în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, clasa de muzică populară, secția externă, acordată în semn de prețuire pentru întreaga activitate pedagogică, desfășurată în cadrul Casei de Cultură “I. N. Roman” din Medgidia.

S-a întâmplat în aprilie

Aurelia LĂPUȘAN

SFÂNTUL MARE MUCENIC GHEORGHE

Sfântul Gheorghe a răbdut torturi pentru apărarea creștinismului. În fiecare an, în ziua a douăzeci și treia a lui Prier, Biserica îl serbează pe unul dintre cei mai de seamă ostași ai lui Hristos, care a plătit cu viața pentru convingerile religioase. Este vorba despre Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, supranumit „purătorul de biruință”.

S-a născut în secolul al III-lea, în Capadocia, din părinți creștini. Tatăl său a murit apărându-și credința, iar mama a luat copilul și, împreună, au mers în Palestina. Aici Gheorghe a studiat filosofia și științele, devenind unul dintre învățați. A fost atras în mod deosebit de mânăuirea armelor, fiind apreciat de împăratul Dioclețian pentru victoriile pe care i le adusesse în lupte. Drept răsplată a fost înălțat la rang de comandant al armatei romane de Răsărit. Dacă din punct de vedere profesional omul de arme avea o carieră bine conturată, la prigoana împotriva creștinilor, comandată de împărat în anul 303, Sf. Gheorghe a renunțat la tot și s-a mărturisit credința în Dumnezeu în fața lui Dioclețian, care a fost dezamăgit și, în același timp, contrariat că cel mai iscusit comandant al său refuza să jertfească zeilor, ceea ce a atras pedepse exemplare: încarcerarea (pe piept i se așează o piatră mare și grea), este tras pe roată și sfâșiat de cuțite ascuțite, aruncat într-o groapă cu var nestins, încălțat cu papuci din fier înroșit, bătut cu bice din curele de piele până când trupul i s-a umplut de răni, otrăvit cu ajutorul vrăjitorului Atanasie. După aceste toate torturi a rămas neclintit în credință. Toate minunile făcute (una dintre ele era învierea unui tânăr) au dus la convertirea multor păgâni. I-a convertit pe vrăciul Atanasie și pe împărăteasa Priscila, care a primit numele Alexandra, omorâtă la porunca împăratului.

Sfântul Gheorghe a fost ucis prin decapitare cu sabia, fiind sărbătorit de Biserică pe data de 23 aprilie. Moaștele sale au fost depuse în biserica din cetatea Lidia, unde se mai păstrează lanțurile cu care a fost legat sfântul.

Sărbătoarea creștină a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, în tradiția populară se suprapune peste cultul Cavalerului Trac din mitologia traco-dacică, divinitate care era vestitoare a primăverii și protectoare a vegetației și animalelor din ogradă.

Sfântul Gheorghe „cap de primăvară” este fratele mai tânăr al lui Sănmedru, Sfântul Dumitru, care prevestește apropierea iernii. Conform tradiției populare, când încep broaștele să orăcăie, Sfântul Gheorghe ia de la Sănmedru cheia cu care închide iarna și, cu o altă cheie, deschide vremea bună, iar când trece călare împrejurul pământului, iarba și codrul prind viață. Sfântul Gheorghe este considerat a fi protector al naturii înverzite, al vitelor și al oilor.

Cei doi sfinți împart Anul pastoral în două anotimpuri: vara (între 23 aprilie-26 octombrie) și iarna (între 26 octombrie – 23 aprilie) pastorală. Debutul anului pastoral era marcat prin focurile vii, aprinse fie în casă sau în vatra satului. În acest din urmă caz, flăcări obișnuiau să sară peste foc pentru a se purifica.

1877 – ÎN URMA SOLDAȚILOR, RĂZBOIUL

La 4 aprilie 1877, se încheie o convenție specială între consulul general al Rusiei, baronul Dimitrie Stuart, și ministrul afacerilor străine al României, Mihail Kogălniceanu, privind trecerea armatei ruse pe teritoriul țării spre Turcia.

O dată cu această convenție și cu trecerea armatei ruse prin România, se declanșează conflictul beligerant. Era 11 aprilie 1877. Reprezentantul României la Constantinopol își retrage misiunea diplomatică. La 12 aprilie, Rusia declară război Turciei. La 26 aprilie, turcii bombardează Calafatul. România, provocată de bombardamentele de pe țărmul drept al Dunării, declară și ea război Turciei, la 14 mai. Un război care a acoperit cu flăcările lui mai multe teritorii, a zdruncinat din temelii șubrezitul imperiu turc și a redat mai multor popoare râvnita independență. Pentru noi el a avut o cauză dreaptă și s-a numit în manualele de istorie Războiul sfânt al independenței.

După un an de înfruntări acerbe, Congresul de la Berlin decidea ca României să i se redea Dobrogea.

1882 – BARCAGIILE ERAU PROBLEMA PORTULUI

La data de 1 aprilie 1882 **căpitanul de port Nicolae Macri** se adresa Prefecturii Constanța informând despre barcagiile portului care efectuează serviciul de transport persoane de la navele acostate în larg și

Aprilie 1923. Familie de țărani dobrogeni

până la uscat și care respectă tarifele impuse.”*Sunt însă pasageri care au două sau trei bărci de bagaje și nu voiesc să plătească câte un franc de fiecare transport deși barcagiul e responsabil de pierdere sau stricăciune; aici e motivul reclamelor. Orice barcagiu care și-a permis ca să treacă peste această taxă noi l-am pedepsit, controlul niciodată nu a lipsit și vă asigurăm că mai totdeauna prin concurență și liberă învoială ei percep mai puțin decât fixată de noi. Dacă dv, domnule prefect, credeți că aceste taxe sunt vexatorii, noi le putem reduce, însă trebuie să ținem cont că în cazuri de sinistru maritim barcagiii au obligațiunea ca cu riscul vieții lor să dea tot ajutorul posibil.”*¹

Câteva zile mai târziu, reprezentantul hamalilor din portul Constanța, I.Gheorghiu, cerea Primăriei Constanța să se întocmească un regulament pentru serviciul de hamali ce se exercită în „schela portului”. Textul regulamentului solicitat a fost dat publicității la 3 iunie același an.

1909 POVESTEA UNEI MORI DE VÂNT

Serviciul tehnic al Primăriei Constanța sesizează consiliul comunal că mai multe mori de vânt de pe teritoriul orașului sunt vechi și într-o stare precară necesitând urgent dărâmarea lor. Este vorba despre moara de vânt din careul X în apropierea postului de arest militar, proprietatea moștenitorilor defunctului Gheorghe Polihroni, moara de vânt din strada Mircea cel Mare în fața cazărmii vânătorilor, proprietatea Frosei Hagianoglu, moara de vânt din vechiul cimitir creștin aparținând lui Spiru Diamantopol și L. Lascaride, ca și moara de vânt din strada Carol ai căror proprietari sunt cei doi greci enumerați mai sus.

Efrosina Hagianoglu, domiciliată pe strada Decebal nr.52, prin avocat personal, menționează într-o primă corespondență către primărie că actele pe care le deține dovedesc doar dreptul de proprietate asupra morii nu și al terenului pe care este aceasta așezată și care aparține legal Primăriei. Dar revine cu o altă precizare: ”Astăzi luând cunoștință de somațiunea 1441/907 respectuos depun aici alăturat tapis-ul

din care se dovedește că am drept de proprietate cu embatie asupra unei suprafețe egale cu terenul necesar unei mori de vânt în Constanța și vă rog a dispune ca mica bucată ce a mai rămas astăzi din locul morii să mi se lase în deplină și liberă posesiune pe motiv că am achitat timp de peste 35 ani orice taxă mi s-a cerut fie de guvernul turc fie de comună.” Și pentru că nu știe carte pune degetul iar cel care autentifică actul completează ”succesoare direct a decedatului Dumitru Chiriac”. Se dovedește fără tăgadă că moara de vânt era cel puțin din anul 1864.

1905 TESTAMENTUL UNUI PRIMAR FILANTROP

Un nume de primar al Constanței păstrat foarte bine în memoria colectivă prin faptele sale edilitare: Mihail Coiciu. Primar de Constanța în patru mandate, Consilier comunal, Director și președinte al Băncii de scont, fruntaș al filialei Constanța a Partidului Național Liberal. Mare proprietar.

La 23 ale lunii noiembrie 1878 numele Coiciu figurează alături de Remus Opreanu în rândul

¹ Arhivele statului Constanța, fond Primăria Constanța, dosar 20/1882, fila 3

oficialilor români. Ca director de prefectură Mihail Coiciu a semnat toate actele oficiale legate de transformările provinciei redevenită acasă după secole de administrație otomană.

După o activitate neîntreruptă pentru binele orașului și al județului, la 25 aprilie 1905 Mihail Coiciu își scria testamentul și îl înregistra la Tribunal. Conținutul lui este impresionant :

„Subsemnatul Mihail Coiciu, proprietar din Constanța, în deplină sănătate și plenitudinea minții mele gândindu-mă cum urmează să se facă cu averea mea după ce nu voi mai fi pentru cei vii, în vedere că bunul Dumnezeu nu mi-a dat copii și ca o dovadă de iubire ce am pentru scumpa mea soție, Gabriela M. Koiciu, am hotărât următoarele:

Las prea iubitei mele soții Gabriela M. Koiciu (folosință) uzufructul întregii mele averi nemișcătoare presentă și viitoare de care să se folosească tot timpul vieții sale; iar nuda proprietate a întregii mele averi nemișcătoare, presentă și viitoare o las Ateneului Român din București.

Averea nemișcătoare presentă este: Casa cu locul lor în Constanța, casa cu locul lor și dependențe în cătunul Anadalchioi, comuna Palaz, teren de cultură în cătunul Anadalchioi, casă cu loc și via în localitatea Viile Vechi din Constanța.

3) Las soției mele Gabriela M. Koiciu toată averea mea mișcătoare, ce se va găsi la încetarea mea din viață.

Cu acest numerar și efecte soția mea Gabriela M. Koiciu va dispune după cum urmează:

1) Lei (10.000) zece mii lei soției mele de care să dispună după cum va voi.

2) Mai las (10.000) zece mii tot soției mele pentru a întâmpina cheltuieli de înmormântare, a face pomeni și celelalte îngrijiri creștinești pentru odihna sufletului meu, a pune o piatră pe mormântul meu și a avea întreținerea anului de doliu.

3) Va număra (10.000) zece mii lei surorii mele Eudoxia Koiciu ca semn de frățescă iubire din partea mea.

4) Lei (40.000) patruzeci mii va întrebuința la facerea unui local de școală în cătunul Anadalchioi pe locul meu care va purta numele de „Școala Mihail Koiciu”.

5) Va număra Comunei Constanța lei (20.000) douăzeci mii, ca semn de recunoștință populației ei, care în multe rânduri mi-a dat dovadă de încredere și dragoste.

Această sumă se va depune în bonuri la Casa de Depuneri și Consemnațiuni din București ca din venitul cupoanelor să se îmbrace în fiecare an

în timpul iernii copii săraci de la școalele publice primare din Constanța.

6) Va întrebuința lei 1.000 (una mie) la cumpărarea a cinci vaci pe care, după alegerea ei, soția le va împărți la cinci oameni săraci.

7) Lei 10.000 (zece mii) mii le va întrebuința a înzestra după alegerea ei zece fete sărace la măritișul lor.

10) Ori ce sumă va prisosi după ce se vor acoperi toate legatele și plățile, ce am impus soției mele, se va preda Ateneului Român din București, cu care să se ajute tinerii meritoși spre a-și complecta studiile.

12) Dacă Ateneul Român din București nu va accepta averea ce i-am testat, această avere mișcătoare și nemișcătoare să se dea Comunei Constanța spre a forma un fond din care să se înființeze și să se întreție un azil de infirmi și bătrâni în casele mele din Anadalchioi.

Acest testament a fost scris după cererea și sub ochii mei de către dl. Avocat Aht. Rainof din Constanța și s-a semnat de mine, Mihail Koiciu, astăzi 25 Aprilie 1905 (una mie nouă sute cinci), în orașul Constanța.

1923 SOCIETATEA CORALĂ CÂNTAREA ROMÂNIEI

Fundațiunea culturală „Principele Carol” Societatea corală Cântarea României, filiala Constanța (Institutul de muzică) anunța:

În vederea punerii în studiu a unor piese corale

1931, aprilie. Un grup de tineri musulmani din Techirghiol

1933, aprilie. Căpitania portului Hârșova

trimise în mod special de la centru pentru a ușura executarea cât mai corectă a lor, cursurile de teorie și solfegii vor reîncepe vineri 2 aprilie 1923(n.n.) orele 6 p.m. și vor continua în mod regulat în fiecare miercuri și vineri la orele 6-7 p.m. în sala de muzică a școlii germane din strada Tache Ionescu.

La aceste cursuri sunt obligați, conform normelor tuturor conservatoarelor, a urma fără nicio suprataxă toți elevii și elevele de la clasele de muzică (piano, vioară, flaut, canto etc).

Cursurile de vioară și piano se vor ține în același local între orele 5-7 p.m. zilnic în înțelegere cu dnii profesori respectivi.

Repetițiile corale vor avea loc concomitent cu teoria și solfegii. Semnează Comitetul.²

1930 SE CERE A O ȘCOALĂ DE ARTE ȘI MESERII

Memoriul care este trimis la Ministerul Instrucțiunii Publice pentru înființarea unei școli de arte și meserii este foarte convingător: "Orașul Constanța este lipsit de o școală de arte și meserii, care are o importanță covârșitoare pentru noi.

Puține orașe din România mare au fericirea Constanței de a găsi în sânul lor o clasă românească de mici meseriași, de mici industriași, toți muncitori vrednici, care cinstesc și meseria și orașul. Acești meseriași și industriași nu trebuie lăsați la propriile lor mijloace de învățatură și perfecțiune. Situațiunea în care se găsesc ei acum, fără o cultură generală, care să împodobească orașul și să-l înalțe, fără o

cultură profesională sistematică, care să distingă meseriașul, trebuie să dispară.

Deci numai o școală de arte și meserii este menită să umple acest gol, răspunzând nevoilor de educațiune profesională sistematică a viitorilor meseriași români.

Administrația municipiului Constanța, cu toate finanțele sale sunt sleite, din cauza timpurilor de prefacere prin care trecem, s-a gândit să facă jertfe materiale spre a se înființa această școală."³

1937 APARE BULETINUL OFICIAL AL ORAȘULUI TECHIRGHIOI

Începând cu data de 1 aprilie 1937, apare „Buletinul oficial al orașului Techirghiol”, bilunar, editat chiar de primărie. Litografiat, în format tabloid, buletinul ține publică, timp de doi ani, toată activitatea administrației locale. Sunt publicate dispoziții ministeriale, ordinele Prefecturii, deciziile Consiliului local, regulamente și informații. Multiplicat la gestetnerul propriu, difuzat, contra cost, pe bază de abonamente, el se dorește de interes cetățenesc. În articolul program chiar așa se motivează efortul primăriei: „Începem editarea buletinului comunal iar materialul publicat în acest număr nu va speria cetățenii conștiinței, ei vor înțelege și vor aprecia eforturile administrației comunale, care urmărește programul de înălțare a stațiunii Techirghiol. pentru a fi la curent cu totul, fiecare cetățean să fie abonat la buletinul comunal care apare de două ori pe lună”

Un volum imens de materiale de la ședințele consiliului local, detaliate, precum procesele verbale, pe puncte, nominalizând votanții, precizând până și starea de spirit a celor prezenți, creează pentru perioada 1937-1939 o oglindă fidelă a eforturilor depuse pentru sistematizarea localității, păstrarea ordinii și urmărirea execuțiilor bugetare.

1942 - SALVAREA TRANSPORTA GRATUIT RĂNIȚII

De la 1 aprilie a luat ființă la Constanța serviciul "Salvarea" sub conducerea dr. Radu Anastasiu, medic chirurg la spitalul Dr. Sion. Primăria a pus la dispoziția serviciului, pentru început, 600.000 lei din bugetul anului în curs și localul din strada Scarlat Vârlan nr.5 plus mașini de salvare. Pentru persoanele accidentate transportul era gratuit.

² Dacia, X, nr.23,31 ianuarie 1923, p.2

³ Direcția județeană a Arhivelor Naționale, fond Primăria Constanța, dosar 35/1930, p.61

©Mirela Tatoi